

Utlåtande Rotel IX (Dnr KS 2021/1121)

Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026

Hemställan från miljö- och hälsoskyddsnämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. *Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026*, bilaga 3 till utlåtandet, godkänns.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska samordna arbetet med att implementera och genomföra handlingsplanen och i handlingsplanen angivna nämnder ska medverka i genomförandet av densamma.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del godkänna, samt ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att godkänna och medverka i genomförandet av *Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026*, bilaga 3 till utlåtandet.

Föredragande borgarråd Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Nästan all plast tillverkas av fossila råvaror vilket innebär att förbränning av plast bidrar till klimatpåverkande utsläpp. Plast ingår i många olika avfallsströmmar (förpackningar, övrig plast från hushåll och verksamheter, plastavfall från återvinningscentraler, byggavfall med mera) och att samla in och separera de många olika plasttyper är utmanande. Plast är ett av de vanligaste materialen som sprids genom nedskräpning och när plast hamnar i naturen orsakar den stora problem för djur, människor och miljö. I naturen bryts plasten ned mycket långsamt och bildar mikroplast som också orsakar problem för djur och miljö. Ur kemiskt perspektiv kan plast vara problematiskt vid såväl tillverkning och användning som vid avfallshantering. Problematiken består i att såväl monomererna (plastens byggstenar) som tillsatserna kan vara miljö- och hälsofarliga.

I budgeten för 2020 gav kommunfullmäktige miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att som ett led i arbetet för att uppnå målet Fossilbränslefri organisation 2030, ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning i hela staden, för att ta ett helhetsgrepp kring plastfrågan samt att säkerställa samordning av mikroplastarbetet och andra plastrelaterade frågor, exempelvis avfall, kemikalier och fossilfri stad.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden menar att för att få till stånd en minskad plastanvändning behövs ett helhetsgrepp kring plast som innefattar både inköps- och avfallsaspekter och nämnden har därför breddat uppdraget till en handlingsplan inklusive strategi för hållbar plastanvändning.

Handlingsplanen innehåller sammanlagt 14 åtgärder för perioden 2022-2026. Åtgärderna återfinns inom fyra områden. Dessa områden är upphandling och avtalsförvaltning, användning, avfall och kommunikation. Åtgärderna har i huvudsak

ett fokus på förbrukningsartiklar samt förpackningar och emballage då dessa står för en stor del av stadens plastanvändning och staden har stor rådighet att påverka inköp, användning och avfallshantering av dessa.

Beredning

Ärendet har initierats av miljö- och hälsoskydds nämnden och remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, överförmyndarnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, Avfall Sverige, Botkyrka kommun, Danderyds kommun, Ekerö kommun, Energiföretagen Sverige, Energimyndigheten, Eon, Eskilstuna kommun, Fastighetsägarna Stockholm, Greenpeace Sverige, Göteborgs stad, Haninge kommun, Huddinge kommun, Håll Sverige Rent, IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Järfälla kommun, Kemikalieinspektionen (KEMI), Lidingö stad, Linköpings universitet, Liselotte Löf, Livsmedelsföretagen, Länsstyrelsen Stockholm, Martin & Servera AB, Nacka kommun, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Nordisk bioplastförening, Norrköpings kommun, OneMed, PreZero, Procurator, Ragnsells, Region Stockholm, Skogsindustrierna, Sollentuna kommun, Solna kommun, Staples Sverige, Stena recycling AB, Sundbybergs stad, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk handel, Svensk Plastindustriförening (SPIF), Svensk Plaståtervinning, Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingen, Svenskt Näringsliv, SWEREC, Trioworld, Tyresö kommun, Upphandlingsmyndigheten, Uppsala kommun, Visita, Världsnaturfonden WWF, Värmemarknad Sverige och Återvinningsindustrierna.

Stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden, Avfall Sverige, Botkyrka kommun, Danderyds kommun, Ekerö kommun, Energiföretagen Sverige, Energimyndigheten, Eon, Eskilstuna kommun, Fastighetsägarna Stockholm, Greenpeace Sverige, Göteborgs stad, Haninge kommun, Huddinge kommun, Håll Sverige Rent, Kemikalieinspektionen (KEMI), Lidingö stad, Linköpings universitet, Liselotte Löf, Livsmedelsföretagen, Martin & Servera AB, Naturvårdsverket, Nordisk bioplastförening, Norrköpings kommun, OneMed, PreZero, Procurator, Ragnsells, Skogsindustrierna, Sollentuna kommun, Solna kommun, Stena recycling AB, Sundbybergs stad, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk handel, Svensk Plastindustriförening (SPIF), Svensk Plaståtervinning, Svenskt Näringsliv, SWEREC, Trioworld, Tyresö kommun, Uppsala kommun, Visita, Världsnaturfonden WWF, Värmemarknad Sverige och Återvinningsindustrierna har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret anser att handlingsplanen är ambitiös och omfattande och att nämndernas och bolagsstyrelsernas möjligheter att genomföra de föreslagna åtgärderna kommer att vara olika beroende på dess kostnad i relation till nuvarande budget. Stadsledningskontoret understryker vikten av att det är respektive verksamhet som utifrån given budget och organisation har att prioritera åtgärder framåt.

Arbetsmarknadsnämnden anser att förslaget till handlingsplan är bra och att det tydligt framgår vilka nämnder och bolag som är ansvariga för vad.

Exploateringsnämnden tycker att förslaget till handlingsplan kan vara ett viktigt steg för en mer hållbar plastanvändning och konstaterar att väsentliga synpunkter från kontoret har beaktats i förslaget. Där de byggande och anläggande nämnderna och bolagen ansvarar för att tillämpa de förslag till kriterier som finns för förpackningar inom bygg och anläggning anser exploateringsnämnden att det bör ses över hur ett eventuellt krav ska följas upp.

Fastighetsnämnden är positiv till handlingsplanen men upplever en otydlighet i skillnaden mellan strategin och åtgärderna. Vidare saknar nämnden koppling till handlingsplanen för cirkulärt byggande i avsnittet om avgränsningar. Nämnden konstaterar att det kommer att krävas tillgänglig information i alla steg längs med plastens cykel i staden, exempelvis vid avfallshanteringen för att veta om plasten innehåller farliga ämnen eller ej.

Idrottsnämnden ställer sig positiv till handlingsplanen och konstaterar att åtgärderna inom insamling av data kring stadens inköp och hantering av plastavfall kommer att klargöra nuvarande plastanvändning och hur effektiv källsorteringen är i stadens olika verksamheter.

Kulturnämnden ser positivt på att nämndens synpunkter har arbetats in i det nya förslaget. Vidare efterfrågar nämnden uppföljning av att inköp och användning av engångsartiklar i plast faktiskt minskar.

Kyrkogårdsnämnden ställer sig positiv till handlingsplanen och anser att den föreslagna plaststrategin är tillämpningsbar i förvaltningens verksamheter.

Servicenämnden anser att handlingsplanen är gedigen och på en detaljerad nivå samt att handlingsplanens fokus på upphandling och avtalsförvaltning är bra. Nämnden konstaterar att det är viktigt att den interna kommunikationen som ska tas fram har ett stort fokus på stadens beställare och att omställningen sker i stadens alla delar. Vidare lyfter nämnden ett antal redaktionella synpunkter.

Socialnämnden ser positivt på förslaget till handlingsplan och lyfter tydligheten med angivna slutdatum och vilka nämnder och bolag som ansvarar för att respektive åtgärder genomförs.

Trafiknämnden ser positivt på att staden tagit fram en handlingsplan för hållbar plastanvändning och anser att åtgärderna som berör trafikkontoret bedöms vara genomförbara inom utsatt tid. Nämnden ser att åtgärden om att möjliggöra källsortering av plastförpackningar skulle kunna förtydligas utifrån huruvida den även gäller för gatumiljö.

Äldrenämnden ser positivt på att handlingsplanen konkretiserar vad som behöver göras för att nå målen i stadens miljöprogram. Nämnden delar miljöförvaltningens synpunkt att det är prioriterat att använda den skyddsutrustning som behövs för att minska smittspridningen under pandemin samt att värna de basala hygienrutinerna när väl pandemin är över. Samtidigt lyfter nämnden vikten av att exempelvis ersätta eller komplettera engångsprodukter med flergångsalternativ, efterfråga produkter i andra material än plast eller efterfråga produkter i återvunnen eller biobaserad plast, där så är möjligt.

Överförmyndarnämnden välkomnar handlingsplanen och lyfter att även då överförmyndarförvaltningen inom staden är en liten verksamhet, använder förvaltningen en hel del förbrukningsartiklar i plast. Nämnden anser att det vore önskvärt att staden kan bistå förvaltningarna, exempelvis i samband med upphandlingar av städtjänster, om så skulle behövas.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ser positivt på handlingsplanen för hållbar plastanvändning och dess ambition att ta ett helhetsgrepp över plastanvändningen i staden genom den utarbetade strategin och tillhörande åtgärder. Nämnden anser att åtgärderna som stadsdelsförvaltningen ska utföra är rimliga med viss stöttning och hjälp av andra nämnder och bolag.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd välkomnar och ställer sig positiv till handlingsplanen för hållbar plastanvändning och de föreslagna åtgärderna som anses vara tydliga och rimliga. Nämnden efterfrågar information och kunskapshöjande kommunikationsinsatser för olika målgrupper och verksamheter, exempelvis vilka plastartiklar som kan och ska återvinnas eller inte och hur källsorteringen kan förbättras.

Södermalms stadsdelsnämnd ser positivt på handlingsplanen för hållbar plastanvändning och anser att åtgärderna som stadsdelsnämnden ansvarar över är rimliga med viss stöttning av andra nämnder och bolag. Nämnden efterfrågar färdigformulerade skrivningar för en ökad tydlighet mot entreprenörerna som har hand om skräpkorgar i stadsmiljön. Vidare lyfter nämnden att det i vissa fall kan vara svårt att få till källsortering eftersom de hyr lokal i byggnader som inte alltid har tillgång till utrymmen för att kunna sortera.

Stockholms Stadshus AB är positivt till att en handlingsplan för hållbar plastanvändning har tagits fram och betonar att utbyte av erfarenheter och goda exempel inom området är viktigt. Koncernledningen anser vidare att Stockholm Exergi inte bör ha huvudansvar att ta fram plan för och kommunicera hållbar plastanvändning med näringslivet som målgrupp.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 konstaterar att handlingsplanen fyller ett viktigt behov och understryker vikten av att staden använder sig av sin stora möjlighet att påverka marknaden. Vidare lyfter rådet problematiken med den ökande e-handeln och dess betydelse för ökad plastproblematik, vilket rådet anser att staden bör ha med sig i den kommande dialogen med medborgarna, med handlingsplanen som utgångspunkt.

IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige lyfter att vi behöver se över allt vårt materialutnyttjande och anser att byta från plastpåse till papperspåse, som tar mer material i anspråk, inte alltid den mest effektiva lösningen. Vidare lyfter IKEM olika sätt att öka plaståtervinningen i Stockholms stad, exempelvis genom öka möjligheten för fastighetsnära insamling och genom informationskampanjer.

Järfälla kommun ställer sig positiv till Stockholms stads handlingsplan för en mer hållbar plastanvändning. Kommunen föreslår att området "Behov" läggs till innan inköp för att ta ställning till behovet av plastprodukten. Kommunen föreslår vidare en tydligare beskrivning av vilka som omfattas av handlingsplanen, samt lyfter ett antal redaktionella synpunkter.

Länsstyrelsen Stockholm ser positivt på handlingsplanen och anser att det är tydligt hur den förhåller sig till stadens andra handlingsplaner och styrdokument som exempelvis miljöprogrammet. Länsstyrelsen Stockholm anser att handlingsplanen skulle kunna stärkas av större fokus på avfallsförebyggande aktiviteter, exempelvis genom avrop på alla typ av produkter och inte enbart produkter av plast.

Nacka kommun anser att handlingsplanen ger ett bra stöd för insamling, sortering, återanvändning och återvinning av plast. Vidare anser kommunen att det vore önskvärt att handlingsplanen kompletteras med beskrivning av plastens livscykel, där det exempelvis framgår när plast inte längre kan återvinnas samt hur man undviker

en slutprodukt som måste deponeras. Kommunen lyfter också problematiken med mikroplaster och anser att dessa bör tas med som faktor i byggvarubedömningen vid upphandling av plast, samt i bedömningen av insamlings- och återvinningsalternativ.

Naturskyddsföreningen ställer sig huvudsakligen positiv till handlingsplanen. Föreningen anser att en minskad användning av engångsplast alltid ska vara det första alternativet och att livscykelanalyser krävs vid åtgärder som syftar till att ersätta plastartiklar. Vidare lyfter föreningen att kommunen som byggherre bör kravställa att plast ska minimeras vid nybyggnation och renovering. Därutöver önskar föreningen tydligare uppföljning och avstämning för varje delmål i handlingsplanen.

Region Stockholm ser stora möjligheter till samverkan mellan Region Stockholm och Stockholms stad, framförallt inom vård- och omsorgsrelaterade områden, samt att för att gemensamt identifiera ekonomiskt effektiva prioriteringar och åtgärder kopplat till hållbar plastanvändning.

Staples Sverige är huvudsakligen positiva till handlingsplanen. Staples Sverige anser att klimatsmart plastanvändning behöver delas på engångsprodukter och flergångsprodukter och per funktion. Vidare anser Staples Sverige att det vore önskvärt om handlingsplanen var tydligare kring när nyttan av bioplast, återvunnen plast och papper är som störst.

Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingen lyfter att plast kan vara ett välfungerande material med unika egenskaper i vissa tillämpningar. Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingen understryker att det viktiga är att säkerställa att plasten kan vara del av en cirkulär ekonomi. Vidare efterfrågar Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingen tydliggörande av att ambitionen borde vara att möjliggöra källsortering av alla förpackningar, inte bara plastförpackningar.

Upphandlingsmyndigheten ser positivt på att handlingsplanen synliggör potentialen i att främja en mer hållbar plastanvändning och betydelsen av upphandlingsarbetet för att nå dit. Myndigheten anser att ytterligare incitament kan skapas genom att tydliggöra att stadens arbete bidrar till såväl nationella som internationella färdplaner och mål.

Mina synpunkter

Stockholm bedriver ett långsiktigt arbete för att minska både stadens klimatpåverkan och ekologiska fotavtryck samtidigt som vi arbetar för en renare och mer hälsosam stad. I Stockholms stads Miljöprogram 2020–2023 finns mål om att staden ska vara resurssmart, fossilfri och giftfri.

Plastanvändning är en global utmaning men också en stor utmaning när Stockholm ska nå sina klimatmål. Plast är ett mångsidigt och praktiskt material med många viktiga funktioner, men dagens användning av plast är inte hållbar. Plast idag tillverkas framförallt av fossila råvaror och orsakar utsläpp av växthusgaser, och bidrar därmed till klimatförändringar, när den förbränns som avfall istället för att materialåtervinnas.

En ansenlig mängd plast hamnar också i naturen och i våra vatten där den bryts ner till mikroplaster som är mycket svåra att avlägsna. Nedskräpningen orsakar skada för både djur och natur, samt påverkar människors hälsa negativt. Många plastsorter är dessutom förknippade med risker vid såväl tillverkning som vid användning och avfallshantering på grund av sitt innehåll av miljö- och hälsofarliga ämnen.

Staden är en stor plastanvändare och för att kunna nå målen i miljöprogrammet och tillhörande handlingsplaner måste alla stadens förvaltningar och bolag arbeta för en mer hållbar och cirkulär plastanvändning. Det innebär att vi behöver se på plast på ett nytt sätt och systematiskt ställa om. Vi behöver arbeta avfallsförebyggande och gå från slentrianmässig användning till en smart och nödvändig användning. Den plast som har en viktig funktion i samhället, exempelvis i livsmedels-, vård- eller byggsektorn, behöver ställas om för ökad materialåtervinning och användning av återvunnen plast samtidigt som vi behöver styra bort från användning av plast gjord på ny oljeråvara.

Stadsledningskontoret lyfter att respektive verksamhet, utifrån given budget och organisation, ska prioritera åtgärder framåt. Jag vill understryka att det är viktigt att komma ihåg att flera av åtgärderna har ett beroende sinsemellan och att genomförandet av dessa ibland behöver ske kronologiskt, medan det i andra fall krävs en parallell utveckling för att arbetet ska fortlöpa. Det är därför viktigt med en löpande dialog mellan de ansvariga för åtgärderna. I handlingsplanens bilaga finns en tidslinje över handlingsplanens alla åtgärder samt en tabell där åtgärderna är indelade efter ansvarig verksamhet. Vidare lyfter stadsledningskontoret att stadens verksamheter behöver göra kloka avvägningar utifrån den rådande pandemin där det finns andra aspekter på att det kan behövas en ökad användning av engångsartiklar. Jag instämmer och kan inte nog understryka vikten av att staden tar med sig erfarenheterna från rådande pandemi in i implementeringen av handlingsplanen. Handlingsplanen har införlivat stadens erfarenheter av pandemin och åtgärderna är anpassade till lagar, föreskrifter och rekommendationer som är styrande när användning av plast krävs, exempelvis användning av skyddsutrustning i engångsplast för att upprätthålla basala hygienrutiner och smittskydd inom vård och omsorg.

Det kan vara svårt för den som arbetar med plast att göra en bedömning på egen hand kring när och vilken plast som ska användas, samt hur den ska källsorteras beroende på sina egenskaper. Här blir implementeringsfasen, och det kommunikationsmaterial som ska tas fram i denna, mycket viktigt. Detta är något som också lyfts i många av stadens egna remissinstanser tillsammans med förslag och önskemål på hur detta material kan utformas. För framtagande och genomförande av kommunikation om hållbar plastanvändning mot invånare och näringsliv har huvudansvaret flyttats till miljö- och hälsoskyddsnämnden tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall AB och Stockholm Exergi i enlighet med flera av remissinstansernas önskemål.

Plaststrategin som ligger till grund för handlingsplanens åtgärder har förtydligats med ett första steg att behovet av plast ska undersökas inför varje upphandling. Vilka som omfattas av strategin har också förtydligats. Vidare har åtgärd 1.1 ”Följa stadens plaststrategi vid centrala upphandlingar av förbrukningsartiklar och andra plastintensiva sortiment” och 1.2 ”Följa stadens plaststrategi för att främja hållbara förpackningar och emballage” renodlats och förtydligats i enlighet med servicenämndens remissvar.

Jag vill instämma med flera av de externa remissinstanserna om att vi behöver se över allt vårt materialutnyttjande och inte enbart fokusera på plast. Att byta ut en avfallspåse i plast mot en motsvarande påse i papper kan i vissa fall leda till en ökad materialanvändning och ökade utsläpp. För att undvika detta är det viktigt att inkludera livscykelanalyser i åtgärder som syftar till att ersätta plast, vilket har

förtydligats i den uppdaterade versionen av handlingsplanen. Skrivningen om att som en sista möjlighet ersätta plastpåsar med papperspåsar har strukits.

Avslutningsvis vill jag betona vikten av utbyte av kunskap, erfarenheter och goda exempel mellan stadens nämnder och bolag som ska implementera handlingsplanen i sitt dagliga arbete. Smart resursanvändning i allmänhet, och plast i synnerhet, är komplext. Men tillsammans kan vi göra omställningen till en mer hållbar plastanvändning och därmed ta ett steg framåt för att stärka den cirkulära ekonomin. Jag ser att denna handlingsplan för hållbar plastanvändning kommer att stärka stadens hållbarhetsarbete och bidra till att minska både stadens klimatutsläpp och resursanvändning.

Bilaga

1. Reservationer m.m.
2. Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026 remissversion med spårade ändringar
3. Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026 slutlig version

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård, Jan Valeskog, Emilia Bjuggren och Kadir Kasirga (alla S) och borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi välkomnar förvaltningens förslag för handlingsplan gällande hållbar plastanvändning. Problematiken med plast är lika viktig som komplex och behöver ett systematiskt helhetsgrepp, vilket planen också tar. Planen har dessutom en tydlig struktur med både strategi och efterföljande handlingsplan, som inkluderar både allmänna förhållningssätt och konkreta aktiviteter på kort och lång sikt. Därmed omfattas hela kedjan från inköp till användning och avfallshantering. Det är också tydligt vilka nämnder och styrelser som är tilltänkta att ta ansvar för varje del av handlingsplanen.

Vi delar emellertid kontorsremissinstansernas uppfattning att implementeringen av planen behöver resurssättas. Den behöver även förankras i hela organisationen. Ansvaret att säkra tillräckliga resurser för plastarbetet ligger hos den styrande majoriteten. Därutöver bör varje förvaltning utse ansvariga tjänstepersoner som ser till att planen implementeras.

Det har även uttryckts oro för att planen väntas belasta förvaltningarna med ett stort antal miljörelaterade styrdokument. Därför är det lägligt att inarbeta handlingsplanen i miljöprogrammet när det uppdateras nästa gång.

Stockholms stad är en stor och komplex organisation. Denna komplexitet ökar med att många av stadens kärnverksamheter drivs av upphandlade företag. Hur garanterar staden att fristående äldreboenden, förskolor och andra verksamheter lever upp till planens ambitionsnivå?

Denna komplexitet förutsätter uppmärksamhet och en aktiv avtalsförvaltning som fokuserar på att genomföra uppföljning. Slutsatsen är att även denna styrning skulle underlättas och effektiviseras av att bedriva flera verksamheter i egen regi.

Slutligen beklagar vi att den styrande majoriteten duckar gällande frågan om mikroplaster från vägtrafiken, som också är den överlägset största källan av mikroplaster. Frågan ingår varken handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast eller i den aktuella planen.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. *Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026*, bilaga 3 till utlåtandet, godkänns.
2. Miljö- och hälsoskydds nämnden ska samordna arbetet med att implementera och genomföra handlingsplanen och i handlingsplanen angivna nämnder ska medverka i genomförandet av densamma.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del godkänna, samt ge stadens alla bolagsstyrelser i uppdrag att godkänna och medverka i genomförandet av *Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026*, bilaga 3 till utlåtandet.

Stockholm den 9 februari 2022

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Katarina Luhr

Hans Altsjö

Särskilt uttalande anfördes av Karin Wanngård, Jan Valeskog och Emilia Bjuggren (alla S) och Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Socialdemokraternas och Vänsterpartiets gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Nästan all plast tillverkas av fossila råvaror vilket innebär att förbränning av plast bidrar till klimatpåverkande utsläpp. Plast ingår i många olika avfallsströmmar (förpackningar, övrig plast från hushåll och verksamheter, plastavfall från återvinningscentraler, byggavfall med mera) och att samla in och separera de många olika plasttyper är utmanande. Plast är ett av de vanligaste materialen som sprids genom nedskräpning och när plast hamnar i naturen orsakar den stora problem för djur, människor och miljö. I naturen bryts plasten ned mycket långsamt och bildar mikroplast som också orsakar problem för djur och miljö. Ur kemiskt perspektiv kan plast vara problematiskt vid såväl tillverkning och användning som vid avfallshantering. Problematiken består i att såväl monomererna (plastens byggstenar) som tillsatserna kan vara miljö- och hälsofarliga.

I budgeten för 2020 gav kommunfullmäktige miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att som ett led i arbetet för att uppnå målet Fossilbränslefri organisation 2030, ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning i hela staden, för att ta ett helhetsgrepp kring plastfrågan samt att säkerställa samordning av mikroplastarbetet och andra plastrelaterade frågor, exempelvis avfall, kemikalier och fossilfri stad.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden menar att för att få till stånd en minskad plastanvändning behövs ett helhetsgrepp kring plast som innefattar både inköps- och avfallsaspekter och nämnden har därför breddat uppdraget till en handlingsplan inklusive strategi för hållbar plastanvändning.

Handlingsplanen innehåller sammanlagt 14 åtgärder för perioden 2022-2026. Åtgärderna återfinns inom fyra områden. Dessa områden är upphandling och avtalsförvaltning, användning, avfall och kommunikation. Åtgärderna har i huvudsak ett fokus på förbrukningsartiklar samt förpackningar och emballage då dessa står för en stor del av stadens plastanvändning och staden har stor rådighet att påverka inköp, användning och avfallshantering av dessa.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2021 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner miljöförvaltningens förslag till handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden hemställer om att kommunfullmäktige fastställer handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026

Särskilt uttalande gjordes av Deniz Butros m.fl. (V), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Plast är ett användbart och mångsidigt material som också är behäftat med många utmaningar; klimatpåverkan vid förbränning, innehåll av miljö- och hälsofarliga kemikalier, låg materialåtervinningsgrad och det vanligaste skräpet som återfinns i naturen.

I budgeten för 2020 gav kommunfullmäktige miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning och samordna stadens plastarbete. För att få till stånd en minskad plastanvändning behövs ett helhetsgrepp kring plast som innefattar både inköps- och avfallsaspekter och uppdraget har därför fått ett breddat fokus - en hållbar plastanvändning.

Det föreliggande förslaget till handlingsplan har tagits fram i bred samverkan inom staden. Som underlag för arbetet har förvaltningen låtit göra en kartläggning av stadens plastflöden baserad på tillgänglig inköps- och avfallsstatistik.

Denna handlingsplan är en av flera handlingsplaner som konkretiserar vad som behöver göras av nämnder och styrelser för att nå målen i miljöprogrammet 2020-2023. Förslaget innehåller förutom åtgärder också en platsstrategi. Tanken med strategin är att ange riktningen för hur organisationen behöver arbeta löpande för en hållbar plastanvändning. Strategin är utformad för att flytta fram positionerna vilket betyder att alla förutsättningar för att fullt ut leva upp till strategins innehåll inte finns på plats ännu. De givna omständigheterna för att följa plaststrategin ser olika ut för olika verksamheter. Det som är att betrakta som onödig plastanvändning i en verksamhet kan vara helt nödvändig i en annan.

De 14 åtgärderna är indelade i fyra kapitel: *Upphandling och avtalsförvaltning*, *Användning*, *Avfall* och *Kommunikation*. Åtgärderna har i huvudsak ett fokus på förbrukningsartiklar samt förpackningar och emballage då dessa står för en stor del av stadens plastanvändning och staden har stor rådighet att påverka inköp, användning och avfallshantering av dessa. Under rådande pandemi har en markant ökning av användningen av skyddsutrustning och andra engångsartiklar tillverkade av plast skett. Det är naturligtvis prioriterat att använda de material och den skyddsutrustning som behövs för att minska smittspridningen under pandemin och det är fortsatt viktigt att värna de basala hygienrutinerna när väl pandemin är över.

Handlingsplanen har skickats på en kontorsremiss och de flesta förvaltningarna och bolagen uttrycker att de är positiva till förslaget till handlingsplan. De anser att det är tydligt vad som ska göras, åtgärderna är genomförbara (men det kommer krävas resurser och utbildningsinsatser) de föreslagna tidshorisonerna är rimliga och rätt förvaltningar och bolag är utpekade som ansvariga.

Bakgrund

Plastens utmaningar

Nästan all plast tillverkas av fossila råvaror vilket innebär att förbränning av plast bidrar till klimatpåverkande utsläpp.

Plast ingår i många olika avfallsströmmar (förpackningar, övrig plast från hushåll och verksamheter, plastavfall från återvinningscentraler, byggavfall med mera) och att samla in och separera de många olika plasttyper som finns är en utmaning. Det ställer höga krav på logistik och teknik för att nå effektivitet. När oljepriset är lågt sjunker också efterfrågan på återvunnen plast och med den stora mängden plastsorter som finns är det idag svårt att få avsättning för den återvunna plasten.

Plast är ett av de vanligaste materialen om sprids genom nedskräpning. När plast hamnar i naturen orsakar det stora problem för djur, människor och miljö. I naturen bryts plasten ned mycket långsamt och bildar mikroplast som också orsakar problem för djur och miljö. Även de plaster som anges som biologiskt nedbrytbara och komposterbara är svårnedbrytbara i naturlig miljö. Det krävs speciella förhållanden (värme, syre och mikroorganismer) för fullständig nedbrytning av komposterbar plast.

Ur kemiskt perspektiv kan plast vara problematiskt vid såväl tillverkning och användning som vid avfallshantering. Problematiken består i att såväl monomererna (plastens byggstenar) som tillsatserna kan vara miljö- och hälsofarliga.

Plast en prioriterad fråga

Plast är ett prioriterat område i EU-kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi. För att komma tillrätta med utmaningarna antog EU-kommissionen under 2018 en europeisk strategi för plast i en cirkulär ekonomi. Strategin innehåller centrala åtgärder på EU-nivå men tydliggör samtidigt att den privata sektorn, de nationella och regionala myndigheterna, kommunerna och allmänheten är en del av lösningen.

I Sverige har regeringen i sin strategi för cirkulär ekonomi som antogs sommaren 2020 också pekat ut plast som en prioriterad materialström. Likaså finns plastfrågan med i flera av de 100 åtgärder som presenterats i regeringens handlingsplan för cirkulär ekonomi.

I Stockholms stads miljöprogram berörs plastfrågan av flera av etappmålen. Exempelvis:

1.1 Minskade växthusgasutsläpp – högst 1,5 ton CO₂e per invånare

1.2 Minskad klimatpåverkan från konsumtionen

4.1 Minskad resursanvändning och klokare konsumtion

4.2 Ökad recirkulation av materiella resurser

7.1 Minskade nivåer av skadliga ämnen i varor och kemiska produkter

Engångsplastdirektivet

2019 beslutade EU om det så kallade engångsplastdirektivet som innehåller en rad åtgärder för hur medlemsländerna ska komma till rätta med vissa plastprodukters negativa påverkan på miljön. Direktivet innebär att vissa engångsartiklar av plast kommer att förbjudas medan andra ska minska i förbrukning. Andra åtgärder och förändringar är produktmärkning, informationsåtgärder, nationella minskningsmål, ökade insamlingsmål och utökat producentansvar. Införandet av direktivet sker stegvis i medlemsländerna och de första kraven ska vara införda juli 2021.

EU:s avfallspaket

Revideringen av avfallslagstiftningen, i EU och i Sverige, är en viktig del i arbetet mot en mer cirkulär ekonomi. Förändringarna inkluderar bland annat nya återvinningsmål för plast, skärpta krav producentansvar och insamling av plastförpackningar, krav på utsortering av plast och andra fraktioner i bygg- och rivningsavfall och förbud mot att förbränna plastavfall som samlats in för materialåtervinning.

Minskad energiåtervinning av fossil plast

Inom ramen för genomförandet av stadens strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040 gjordes under 2017 en utredning för att identifiera möjligheter att minska andelen fossil plast som går till energiåtervinning i Fortum Värme (numera Stockholm Exergi) kraftvärmeverk i Stockholm. Utredningen presenterade förslag till åtgärder för att minska plaster med fossilt ursprung i staden generellt samt specifikt i avfallet som går till energiåtervinning. De prioriterade övergripande åtgärderna för samhället i stort var:

1. Minskad plastanvändning och övergång till andra materialslag, främst papper.
2. Övergång till biobaserade plaster där det krävs jungfrulig plast (såsom livsmedels- och läkemedelsförpackningar) och i produkter där materialet inte kan återvinnas av olika anledningar (t ex blöjor).
3. Maskinell eftersortering av hushålls- och verksamhetsavfall.
4. Användning av plastsorter som både går att sortera ut och är återvinningsbara samt implementera effektiva återvinningstekniker.
5. Öka tillgängligheten och informationen för insamlingssystemen återvinningsstationer (ÅVS), fastighetsnära insamling (FNI) för småhus och flerbostadshus och återvinningscentraler (ÅVC).
3. Fortsatt forskning och utveckling av andra material såsom papper och biobaserade plaster samt materialåtervinningen av dessa.

Utredningen var tydlig med att ovanstående åtgärder kräver en samhällsomställning med tydlig nationell och internationell styrning bort från fossil plast. Staden har dock egen rådighet att styra för en ökad utsortering av plastförpackningar, styra användningen av plast genom upphandling samt kommunicera och samverka för att öka medvetenhet hos exempelvis allmänheten.

Existerande handlingsplaner som berör plast

Kommunfullmäktige har beslutat om ett antal handlingsplaner som berör plastfrågan på olika sätt. I klimathandlingsplan 2020-2023 finns exempelvis åtgärden *minskad mängd fossil plast genom krav vid upphandling* (ansvarig servicenämnden). Till åtgärden hör ett beting i klimatbudgeten om en minskning med 3000 ton koldioxidekvivalenter.

Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast i Stockholms stad 2020–2024 innehåller också en åtgärd som syftar till att minska konsumtionen av engångsprodukter i plast, i syfte att minska risken för nedskräpning och därmed mikroplastspridning. I

kemikalieplan 2020-2023 fastslås principer för prioritering av hur farliga ämnen ska hanteras, ämnen som ofta främst återfinns i olika plastmaterial.

Två handlingsplaner som är under utveckling och som också berör plastfrågan är handlingsplanen för cirkulärt byggande och handlingsplanen för minskad nedskräpning. Dessa förväntas beslutas under 2021. Utöver alla handlingsplaner finns också till exempel miljöförvaltningens rekommendation (från april 2019) för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi som vägleder kring användningen av dessa typer av material.

Ärendet

I budgeten för 2020 gav kommunfullmäktige miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att:

"...som ett led i arbetet för att uppnå målet Fossilbränsefri organisation 2030, ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning i hela staden, för att ta ett helhetsgrepp kring plastfrågan."

Samt

"...säkerställa samordning av mikroplastarbetet och andra plastrelaterade frågor, exempelvis avfall, kemikalier och fossilfri stad."

För att få till stånd en minskad plastanvändning behövs ett helhetsgrepp kring plast som innefattar både inköps- och avfallsaspekter och uppdraget har därför fått ett breddat fokus - en hållbar plastanvändning.

Detta tjänsteutlåtande utgör redogörelse för framtagandet av förslaget till handlingsplan och en beskrivning av hur arbetet med samordning fortskrider. Som bilaga finns förvaltningens förslag till handlingsplan för hållbar plastanvändning.

Ärendets beredning

Den föreliggande handlingsplanen har tagits fram i bred samverkan inom staden. Som underlag för arbetet har förvaltningen låtit göra en kartläggning av stadens plastflöden⁴ baserad på tillgänglig inköps- och avfallsstatistik. Serviceförvaltningen har varit behjälplig med att ta fram och bearbeta inköpsstatistik för detta ändamål.

Den åtgärdsmatris som tillhör rapporten Minskad energiåtervinning av fossil plast har använts som utgångspunkt för de åtgärder som presenteras i denna handlingsplan.

Dialog om innehållet i handlingsplanen har förts med en referensgrupp⁶ bestående av berörda förvaltningar och bolag i staden. Fördjupad dialog har förts med både Stockholm Vatten och Avfall AB samt serviceförvaltningen då de både är nyckelaktörer för genomförandet av handlingsplanen och besitter stor kompetens på området.

Förslaget till handlingsplan skickades på kontorsremiss till 38 förvaltningar och bolag i april 2021. Totalt inkom 34 svar, fyra remissinstanser avstod från att svara.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Plastflöden i Stockholms stad

Som underlag för framtagandet av denna handlingsplan har IVL Svenska Miljöinstitutet genomfört en kartläggning av stadens plastflöden⁷ (sammanfattad i bilaga 4 i handlingsplanen). Uppdraget bestod i att identifiera och kartlägga plastflöden från både stadens verksamheter och invånarna, från inköp till avfallshantering. På grund av avsaknad av statistik, både vad gäller inköp och avfallsmängder, visade det sig dock att det var svårt att få överblick.

Av det som kartlagts utgör förbrukningsartiklar och troligen även förpackningar de viktigaste och största kategorierna för plast inom stadens verksamheter. Mängden förbrukningsartiklar som använts av stadens förvaltningar har beräknats till cirka 2300 ton under 2019. Den totala mängden förpackningar har inte kunnat beräknas men förpackningar till kemiska och kosmetiska produkter har uppskattats till cirka 40 ton och livsmedelsförpackningar till cirka 370 ton. Både förbrukningsartiklar och förpackningar är exempel på flöden som oftast har kort livslängd och därmed snabbt blir avfall som genereras inom den egna organisationen. Enligt IVL antas också merparten av förbrukningsartiklarna i dagsläget hamna i restavfallet och skickas till förbränning.

Ett annat område där mycket stora mängder plast används är inom bygg och anläggning. Här har det dock varit svårt att skilja på vad som kan anses byggas i stadens regi och vad som byggs av externa byggaktörer. Uppskattningsvis användes drygt 11 000 ton plast inom olika byggprojekt under 2019. Även om plast i byggmaterial har en väldigt lång livslängd, oftast

många decennier, så uppstår ändå en betydande mängd plastavfall i ett totalt bygg- och rivningsavfallsflöde.

Kartläggningen av det som i rapporten benämns som invånarnas plastflöden, men som också inkluderar företagens plastanvändning (eftersom det är svårt att skilja dessa åt), visar att det under 2019 tillfördes totalt nästan 95 000 ton plast till Stockholm. I det ingår plastförpackningar, plast i personbilar, syntetiska textilier, plast i elektronik, PET-flaskor och posten "övriga plastprodukter". Övriga plastprodukter är ett flöde som är svårt att kartlägga med tillgänglig data och ska därför ses som en mycket grov uppskattning. Här ingår till exempel leksaker, engångs-, kontors-, köks- eller badrumsartiklar som består av plast. Stadens verksamheters förbrukningsartiklar ingår sannolikt som en delmängd i detta flöde.

Övriga plastprodukter är invånarnas största plastflöde, näst efter det kommer plastförpackningar.

Handlingsplanens innehåll

Plaststrategi

Förslaget till handlingsplan för hållbar plastanvändning innehåller förutom åtgärder också en platsstrategi. Tanken med strategin är att ange riktningen för hur organisationen behöver arbeta löpande för en hållbar plastanvändning. Den ska kunna tillämpas brett och stödja alla verksamheters beslut som berör plast, ur alla miljöaspekter, även de som inte inkluderas av åtgärderna i denna handlingsplan. Strategin är utformad för att flytta fram positionerna vilket betyder att alla förutsättningar för att fullt ut leva upp till strategins innehåll inte finns på plats ännu. Men genom att genomföra de åtgärder som presenteras i handlingsplanen så förändras förutsättningarna succesivt.

14 åtgärder

De 14 åtgärderna är indelade i fyra kapitel: *Upphandling och avtalsförvaltning*, *Användning*, *Avfall* och *Kommunikation*. Åtgärderna har i huvudsak ett fokus på förbrukningsartiklar samt förpackningar och emballage då dessa står för en stor del av stadens plastanvändning och staden har stor rådighet att påverka inköp, användning och avfallshantering av dessa. Hållbar plastanvändning är inget som kan lösas genom en engångsinsats utan det krävs löpande arbete. I både inköps- och användningskapitlet är de flesta åtgärderna därför av kontinuerlig karaktär. Flera av åtgärderna har ett beroende sinsemellan och genomförandet av dessa behöver ibland ske kronologiskt, medan det i andra fall krävs en parallell utveckling (se bilaga 3 i handlingsplanen). Alla åtgärder är alltså prioriterade att genomföra. Tidsspannet för handlingsplanens genomförande är satt till år 2026, det vill säga tre år efter det nuvarande miljöprogrammets utgång, eftersom framförallt några av åtgärderna i avfallskapitlet bedöms ta relativt lång tid att genomföra.

Olika förutsättningar

Åtgärderna tar hänsyn till de lagar, föreskrifter och rekommendationer som är styrande för när användning av plast behövs, exempelvis användning av skyddsutrustning i engångsplast för att upprätthålla basala hygienrutiner och smittskydd inom vård och omsorg. Det är viktigt att påpeka att förutsättningarna för att följa den föreslagna plaststrategin ser helt olika ut för olika verksamheter. Det som är att betrakta som onödig plastanvändning iverksamhet behöver därför undersöka vilka förändringar som är möjliga att genomföra i en hållbar riktning, med strategin som vägledning.

Avgränsningar

Staden har flera styrdokument som berör plastfrågan utifrån olika infallsvinklar. Utgångspunkten för denna handlingsplan är att åtgärderna i den ska komplettera det som redan är beslutade åtgärder eller aktiviteter i andra planer. Handlingsplanen innehåller därför inte åtgärder specifikt för att exempelvis minska kemikalieexponeringen från plast, minska spridningen av mikroplaster eller minska nedskräpning (trafiknämnden har ett budgetuppdrag att ta fram en handlingsplan mot minskad nedskräpning). Däremot kommer en del av de föreslagna åtgärderna även att som bieffekt bidra till dessa syften. Plastanvändning inom bygg- och anläggningssektorn hanteras till stor del i den kommande handlingsplanen för cirkulärt byggande och därför föreslås endast en åtgärd på det området för att komplettera den planen.

Synpunkter från kontorsremissen

De flesta förvaltningarna och bolagen uttrycker att de är positiva till förslaget till handlingsplan:

Det är tydligt vad som ska göras

Åtgärderna är genomförbara (men det kommer krävas resurser och utbildningsinsatser)

De föreslagna tidshorisonerna är rimliga (men behövs tydlighet i budget för 2022 om handlingsplanen ska börja gälla då)

Rätt förvaltningar och bolag är utpekade som ansvariga

Plaststrategin är tillämpbar

De som svarat uttrycker också att handlingsplanen har god struktur, gediget innehåll och tydlig koppling till miljöprogrammet. Nedan följer en beskrivning av de mest relevanta specifika synpunkterna som lämnats.

För många styrdokument

Flera av de instanser som har svarat, framförallt stadsdelsförvaltningarna, uttrycker att det nu finns så många styrdokument på miljöområdet att de är svåra att överblicka. De önskar att staden tar ett helhetsgrepp över alla styrdokument och ur ett användarperspektiv bygger en tydlig och bra struktur. Förhoppningen är att en samlad och tydlig styrning blir mer effektiv och leder till bättre resultat. Ett förslag var att plastrelaterade styrdokument och rekommendationer såsom exempelvis handlingsplan för minskad spridning av mikroplast i Stockholms stad 2020-2024 samt rekommendation för konstgräs, gummigranulat och platsgjutet gummi istället för att vara egna dokument kunde inarbetas i handlingsplanen för hållbar plastanvändning.

Förvaltningen bedömer att det inte är möjligt att genomföra den typen av sammanslagning inom ramen för detta budgetuppdrag men anser att tanken är god. Inför att giltighetsperioden för gällande handlingsplaner löper ut bör den typen av översyn genomföras. Dock kommer det även fortsättningsvis behövas flera olika dokument för att både beskriva de generella åtgärderna på ett område och de mer specifika rekommendationer som behövs för en specifik verksamhetstyp eller produktgrupp.

Viktigt med bra sortiment

Stadsdelsförvaltningarna uttrycker också vikten av att det upphandlade sortimentet av förbrukningsartiklar är bra och att det finns tydlig information kopplat till produkterna. Helst vill de att endast "bra" produkter ska finnas i sortimentet. Produkter som "inte får" användas inom stadens verksamheter bör heller inte finnas att beställa i systemet eller åtminstone tydligt flaggas. Vidare föreslår de att informationsblad om ersättningsprodukter skulle kunna vara en bra idé för att få ut budskapet om vad som gäller när produkter byts ut.

I handlingsplanen läggs stor vikt vid inköpsrelaterade åtgärder och serviceförvaltningen (med stöd av miljöförvaltningen) har en viktig roll i att realisera intentionen med plaststrategin. Men då förvaltningar och bolag inrymmer en stor bredd av verksamheter så finns också behovet av många olika slags produkter i stadens upphandlade sortiment. Miljöförvaltningen tror att sortimenten sannolikt aldrig kommer kunna bli tillräckligt smala för att enbart innehålla "bra" produkter. Serviceförvaltningen uttrycker också att för att resultatet av upphandlingar och intentionerna med avtalen ska få effekt krävs ett stort engagemang i stadens beställarled.

Vägledning, utbildning och stöttning behövs

Flera stadsdelsförvaltningar har föreslagit att en checklista läggs till som bilaga till handlingsplanen för att hjälpa till att identifiera plastartiklar i verksamheten samt förslag på vad plasten kan ersättas med. De anser att en förutsättning för att minska miljöpåverkan från plast är att identifiera var plasten finns, både den synliga och den mindre synliga.

Stadsdelsförvaltningarna bedömer också att det finns ett behov av stadsövergripande kunskapshöjande och kommunikationsinsatser riktade till medarbetare för att lyckas med implementering av handlingsplanen. Kreativa tips och alternativa lösningar behöver lyftas fram och komma medarbetarna till del, förslagsvis genom e-utbildningar, checklistor, mallar för miljöronder eller liknande. Behov av central stöttning från till exempel stadsledningskontorets miljöcontroller och serviceförvaltningens upphandlare lyfts också fram.

Miljöförvaltningen bedömer att det inte ryms mer vägledning eller checklistor i själva handlingsplanen eftersom det är ett styrdokument. Denna typ av material bör istället tas fram i

enlighet med åtgärd 2.1 *Ta fram och sprida vägledande material till Stockholms stads och fristående aktörers verksamheter om hur de kan bidra till en hållbar plastanvändning.* Påpekandet från stadsdelsförvaltningarna är dock en viktig signal att arbetet med det vägledande materialet behöver vara prioriterat och sannolikt ganska omfattande för att tillfredsställa behoven. Flera stadsdelsförvaltningar uttrycker också att de är positiva till att delta i referensgrupper och liknande för att ta fram informationsmaterial så att det blir målgruppsanpassat. Likaså medverkar de gärna i distribution av material i sina egna verksamheter. Att samarbeta mellan förvaltningar med liknande verksamheter för att tipsa och lära av varandra samt för att få en större samsyn på plastfrågan lyfts också fram som ett sätt att nå framgång.

Resurser för genomförande

Resurser, både personella och ekonomiska kommer att krävas på flera håll i staden för att genomföra det ambitiösa arbete som planen beskriver. Detta är något som de allra flesta svarande lyfter fram som en avgörande faktor för genomförandet. Att kunna söka exempelvis klimatinvesteringsmedel för investeringar för att skapa fysiska förutsättningar för ökad källsortering framförs som ett förslag som skulle underlätta. Miljöförvaltningen bedömer att det kan vara svårt för verksamheterna att hinna med att peka ut behov i den ordinarie budgetprocessen om planen beslutas i slutet av 2021 och börjar gälla 2022.

En stor del av åtgärderna rör servicenämndens inköpsarbete. Miljöförvaltningen bedömer att det kommer att behövas ytterligare resurser för att genomdriva det systematiska arbete som föreskrivs, likaså för att genomföra nya upphandlingar som inte ligger inom servicenämndens nuvarande uppdrag. I miljöprogrammet betonas upphandling som ett viktigt verktyg för att nå stadens hållbarhetsmål. För att möta denna förväntan och de behov som många av svaren på kontorsremissen pekar på bedömer miljöförvaltningen att det skulle behöva inrättas en funktion hos serviceförvaltningen som kunde samordna inte bara plastfrågan utan alla hållbarhetsaspekter som kopplar till upphandlings- och avtalsförvaltningsprocessen, motsvarande stadsdelsförvaltningarnas klimat- och miljösamordnare.

Miljöförvaltningens bedömning är att de åtgärder i planen som berör användning i många fall kan genomföras genom större medvetenhet och merkostnaderna bedöms i dessa fall inte bli betydande. Att minska överanvändning eller onödig plastanvändning kan i många fall tvärtom leda till besparingar, både ekonomiska och tidsmässiga. Dock kräver dessa åtgärder att nya arbetssätt och processer implementeras vilket till en början tar både tid och personella resurser i anspråk och kräver ett stort mått av engagemang. Här behöver verksamheterna få tid till att justera sina användningsmönster. Att skapa fysiska förutsättningar för ökad källsortering kan i vissa verksamheter innebära att investeringar i infrastruktur krävs, något som flera svarande påpekat.

Specifika synpunkter kopplat till åtgärderna

Källsortering och skräpkorgar

Två åtgärder som många svarande har kommenterat är 1.3 *Smart hantering av soppsåsar* och 3.4 *Möjliggöra källsortering av plastförpackningar*. De framför exempelvis att smart hantering av soppsåsar kan bromsas av gällande avtal med befintliga entreprenörer och att de gärna vill ha färdigformulerade krav att klippa in i förfrågningsunderlag. Gällande källsortering svarar de att det kan vara svårt att få till stånd källsortering med privata hyresvärdar och att många skollokaler inte är byggda för att klara den typen av storskalig insamling som handlingsplanen föreskriver.

Synpunkterna gällande källsortering och skräpkorgar har inte lett till någon ändring i planen. Avseende färdigformulerade krav så finns exempel hos Upphandlingsmyndigheten och miljöförvaltningen kan vara behjälpliga med att anpassa dessa till aktuell upphandling. I handlingsplanen framgår att förutsättningarna för att genomföra åtgärderna i planen ser olika ut och att det är viktigt att fortsätta söka de nya och innovativa lösningarna som sannolikt kommer då det som idag betraktas som avfall kommer ses som en resurs.

Förslag på nya åtgärder

Familjebostäder har i sitt remissvar lyft fram att systemet för optisk sortering av matavfall i en grön plastpåse i Högdalens sorteringsanläggning behöver utvecklas och påsmaterial baserat på förnybara råvaror tas fram. De föreslår att handlingsplanen kompletteras med åtgärder för utveckling av förnybart påsmaterial till optisk sortering. Dels för att undvika

konflikt med den föreslagna plaststrategin, dels för att optimera miljönyttan med matavfallsinsamlingen.

Miljöförvaltningen instämmer i att det är viktigt att en alternativ påse tas fram som är anpassad för systemet och inte bidrar till mikroplastspridning. Det finns ännu ingen alternativ påse tillgänglig på marknaden som uppfyller kraven på hållbarhet och sorterbarhet, men utveckling pågår hos påsleverantörerna och samverkan sker inom Avfall Sverige. Eftersom Stockholm Vatten och Avfall redan arbetar med frågan och har som målsättning att byta ut den ”gröna påsen” till ett mer hållbart alternativ i papper anser miljöförvaltningen inte att det är nödvändigt att lägga till någon åtgärd om detta i handlingsplanen.

Stockholm Exergi föreslog i sitt remissvar att handlingsplanen borde kompletteras med två åtgärder gällande redovisning av klimatpåverkan från avfall som lämnas till förbränning och påverkan för systemriktig hantering av avfall i certifieringssystem och miljövärderingsmetoder.

Miljöförvaltningen anser att önskemålet träffar utanför handlingsplanens huvudsakliga fokusområde och har därför inte lagt till förslagen.

Det fortsatta plastarbetet

I staden och samhället i stort har frågor om resurseffektiva och giftfria kretslopp blivit alltmer aktuella. Exempel i stadens verksamhet är målet om ett resurssmart Stockholm i miljöprogrammet, handlingsplanen för cirkulärt byggande och handlingsplanen för hållbar plastanvändning samt arbetet med ett ökat återbruk och minskad konsumtion. För att miljöprogrammets mål ska kunna nås behöver arbetet samordnas, förslagsvis via en samordningsfunktion eller centrumbildning. Inledningsvis bör syfte, omfattning och organisatorisk tillhörighet på samordningsfunktionen utredas. Denna funktion skulle kunna ansvara för att ta ett helhetsgrepp om stadens arbete med resurseffektivitet; samordning, utveckling, erfarenhetsutbyte, initiering av projekt, samt kunskapsstöd.

För att möjliggöra samordning av stadens alla plastrelaterade frågor har miljöförvaltningen initierat ett *plastforum* där alla förvaltningar och bolag är välkomna att medverka. Forumet utgör en plattform för samverkan, erfarenhetsutbyte och kunskaphöjande insatser runt aktuella plastfrågor. Hittills har tre stycken digitala forum hållits med mellan 30-40 representanter från stadens verksamheter vid varje tillfälle.

I fallet plast har det blivit synligt hur komplex avfallsfrågan är och hur svårt det är att få en överblick både över genererade mängder avfall och hur mycket som i slutändan materialåtervinns. En större enhetlighet vore önskvärd för att kunna målstyra. Med de föreslagna åtgärderna i avfallskapet kommer staden sannolikt en bit på vägen men miljöförvaltningen tror att det också kan vara värt att studera om vissa delar av avfallshämtningen skulle kunna lämpa sig som ett centralupphandlingsområde. Alternativt skulle kanske kategoristyrning för området kunna bidra till önskvärd kunskap.

Pandemi

Under rådande pandemi har en markant ökning av användningen av skyddsutrustning och andra engångsartiklar tillverkade av plast skett. Det är naturligtvis prioriterat att använda de material och den skyddsutrustning som behövs för att minska smittspridningen under pandemin och det är fortsatt viktigt att värna de basala hygienrutinerna när väl pandemin är över. Det är svårt att se om hur användningen kommer se ut framöver men sannolikt kommer förbrukningen för 2020 och 2021 se annorlunda ut än för det referensår (2019) som har använts som utgångspunkt för handlingsplanen. Detta är en viktig sak att bära med sig vid uppföljningen av planen. Det är först om några år verkliga jämförelser kommer att kunna göras.

Beredning

Ärendet har initierats av miljö- och hälsoskyddsnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, överförmyndarnämnden, Skarpnäcks

stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Stockholms Stadshus AB, Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030, Avfall Sverige, Botkyrka kommun, Danderyds kommun, Ekerö kommun, Energiföretagen Sverige, Energimyndigheten, Eon, Eskilstuna kommun, Fastighetsägarna Stockholm, Greenpeace Sverige, Göteborgs stad, Haninge kommun, Huddinge kommun, Håll Sverige Rent, IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Järfälla kommun, Kemikalieinspektionen (KEMI), Lidingö stad, Linköpings universitet, Liselotte Lööf, Livsmedelsföretagen, Länsstyrelsen Stockholm, Martin & Servera AB, Nacka kommun, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Nordisk bioplastförening, Norrköpings kommun, OneMed, PreZero, Procurator, Ragnsells, Region Stockholm, Skogsindustrierna, Sollentuna kommun, Solna kommun, Staples Sverige, Stena recycling AB, Sundbybergs stad, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk handel, Svensk Plastindustriförening (SPIF), Svensk Plaståtervinning, Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingen, Svenskt Näringsliv, SWEREC, Trioworld, Tyresö kommun, Upphandlingsmyndigheten, Uppsala kommun, Visita, Världsnaturfonden WWF, Värmemarknad Sverige och Återvinningsindustrierna.

Stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden, Avfall Sverige, Botkyrka kommun, Danderyds kommun, Ekerö kommun, Energiföretagen Sverige, Energimyndigheten, Eon, Eskilstuna kommun, Fastighetsägarna Stockholm, Greenpeace Sverige, Göteborgs stad, Haninge kommun, Huddinge kommun, Håll Sverige Rent, Kemikalieinspektionen (KEMI), Lidingö stad, Linköpings universitet, Liselotte Lööf, Livsmedelsföretagen, Martin & Servera AB, Naturvårdsverket, Nordisk bioplastförening, Norrköpings kommun, OneMed, PreZero, Procurator, Ragnsells, Skogsindustrierna, Sollentuna kommun, Solna kommun, Stena recycling AB, Sundbybergs stad, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk handel, Svensk Plastindustriförening (SPIF), Svensk Plaståtervinning, Svenskt Näringsliv, SWEREC, Trioworld, Tyresö kommun, Uppsala kommun, Visita, Världsnaturfonden WWF, Värmemarknad Sverige och Återvinningsindustrierna har inte inkommit med svar.

Innehållsförteckning	Sid
Stadsledningskontoret.....	18
Arbetsmarknadsnämnden.....	19
Exploateringsnämnden.....	20
Fastighetsnämnden.....	21
Idrottsnämnden	22
Kulturnämnden	23
Kyrkogårdsnämnden.....	24
Servicenämnden.....	25
Socialnämnden.....	25
Trafiknämnden.....	26
Äldrenämnden.....	26
Överförmyndarnämnden.....	27

Skarpnäcks stadsdelsnämnd.....	28
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	29
Södermalms stadsdelsnämnd	30
Stockholms Stadshus AB.....	31
Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030	34
IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige	34
Järfälla kommun	37
Länsstyrelsen Stockholm	39
Nacka kommun	40
Naturskyddsföreningen.....	40
Region Stockholm.....	41
Staples Sverige.....	42
Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingen.....	44
Upphandlingsmyndigheten	45

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 10 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm stads Miljöprogram 2020-2023 (Dnr KS 2019/1040) anges bland annat målen Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040, En fossilfri organisation 2030, Ett resurssmart Stockholm och Ett giftfritt Stockholm.

Stadsledningskontoret kan konstatera att nu föreslagen handlingsplan adresserar frågan om hur staden ska arbeta med plastfrågan för att nå flera av målen i miljöprogrammet och framförallt målet om En fossilfri organisation 2030. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beskriver behov och problem som de åtgärder som föreslås syftar att tillgodose och avhjälpa.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har valt att bredda planens omfattning från att endast omfatta en handlingsplan för stadens plastanvändning till en handlingsplan inklusive strategi för hållbar plastanvändning vilket även inkluderar inköps- och avfallsaspekter.

Stadsledningskontoret ser positivt på att planen har ett mer omfattande perspektiv men bedömer också att detta kan leda till oklarheter eftersom vissa av åtgärderna överlappar åtgärder i redan beslutade styrdokument. Ett flertal svarande på remissen uttrycker att det finns många styrdokument inom miljöområdet och att dessa blir svåra att överblicka. Stadsledningskontoret delar denna uppfattning och avser att fortsätta det helhetsgrepp om strukturen som har inletts i samband med framtagandet av innevarande miljöprogram i det kommande arbetet inför nästa miljöprogramsperiod. Stadsledningskontoret konstaterar dock att framtagande av handlingsplaner ofta åvilar berörda nämnder och att det är av vikt att det finns samsyn i det fortsatta arbetet kring renodlingen av dokument.

Stadsledningskontoret kan konstatera att den föreslagna planen är ambitiös och omfattande vilket behöver beaktas i genomförandet. Vidare konstaterar stadsledningskontoret att kostnadseffektivitet inte vägts in vid framtagande av planen och att de föreslagna åtgärderna inte är kostnadsberäknade. Svarande på remissen menar att planen kommer att kräva ytterligare ekonomiska och personella resurser för att genomföras.

Stadsledningskontoret kan konstatera att nämndernas och bolagsstyrelsernas möjligheter att genomföra föreslagna åtgärderna sannolikt kommer att vara olika beroende på dess

kostnadsomfattning i relation till nuvarande budget. Detta, samt det faktum att handlingsplanen är mycket ambitiös, bör tas hänsyn till vid utvärderingen av planens genomförande.

Stadsledningskontoret konstaterar också att en omfattande utvärdering inklusive datainsamling av volymer för plastanvändning föreslås och menar att detta sannolikt innebär en hel del administration då staden har många avtal och att även detta kommer att kräva personella resurser.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår specifikt att en roll som hållbarhetsansvarig ska inrättas vid servicenämnden för att från ett bredare miljö- och klimatperspektiv kunna stötta förvaltningen vid inköp och upphandlingar. Stadsledningskontoret ställer sig bakom slutsatsen att kompetens behöver samlas och utvecklas men är tveksam till att inrätta specifika funktioner. Stadsledningskontoret anser att det finns potential för servicenämnden, utifrån att flera inköp och upphandlingsprocesser samordnas från nämnden, att utveckla kompetens och samordning ytterligare för att ligga i framkant inom staden och sprida goda exempel till andra nämnder och bolagsstyrelser.

Vidare uttrycker de svarande i remissen att det kommer att behövas resurssättning för att ta fram vägledning, utbildning och stöttning för implementering av handlingsplanen. Stadsledningskontoret delar denna uppfattning men menar att en viktig utgångspunkt bör vara att i första hand hänvisa till befintliga vägledningar och utbildningar som tagits fram av andra erkända organisationer. Exempelvis finns redan upphandlingsmyndighetens vägledningar och kriterier för olika inköpsområden såsom förpackningar och emballage, livsmedel, event och konferenser samt bygg och fastighet.

Inom inköpsområdet konstaterar stadsledningskontoret att handlingsplanen innehåller väldiga specifika krav vilket i vissa fall kan vara begränsande och att det finns fler perspektiv att ta hänsyn till så som design och ökad livslängd på produkter, vilket också ger en stor miljönytta. Stadsledningskontoret menar också att det är viktigt att beakta att kravställning gällande återvunnen plast i dagsläget är kostnadsdrivande då det är billigare att producera ny plast.

Inom kommunikationsområdet lyfter handlingsplanen såväl dialog och kunskapsutbyte som specifika informationsinsatser riktade till specificerade målgrupper internt och externt. Stadsledningskontoret anser att identifierade målgrupper är relevanta för stadens kommunikation och att samordning av kommunikationsplaneringen är en viktig aspekt vid genomförandet. Stadsledningskontoret föreslår att detta hanteras inom ramen för det pågående budgetuppdraget gällande samordning för en strategisk stadsövergripande kommunikation i miljö- och klimatfrågor. Budgetuppdraget genomförs av kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafiknämnden och Stockholm Vatten och Avfall AB.

I förslaget konstateras att eftersom beteendeförändringar ofta tar lång tid i anspråk behöver samtliga kommunikationsaktiviteter ske kontinuerligt till 2026. Stadsledningskontoret menar att en viktig aspekt i ett långsiktigt förändringsarbete också är att regelbundet följa upp att de insatser som genomförs ger önskad effekt. Dessa behöver utvärderas och utvecklas vartefter nya behov och möjligheter uppstår.

Stadsledningskontoret vill understryka vikten av att det är respektive verksamhet som utifrån given budget och organisation har att prioritera åtgärder framåt. I detta ligger också att göra kloka avvägningar utifrån den rådande pandemin där det finns andra aspekter på att det kan behövas en ökad användning av engångsartiklar.

Stadsledningskontoret föreslår att Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026, enligt bilaga 1, godkänns. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska samordna arbetet med att implementera och genomföra handlingsplanen och i handlingsplanen angivna nämnder ska medverka i genomförandet av densamma. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge i handlingsplanen angivna bolagsstyrelser i uppdrag att medverka i genomförandet.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2021 följande.

Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att handlingsplanen för hållbart plastanvändande bidrar till stadens höga ambitionsnivå och framgångsrika miljöarbete. Handlingsplanen är en av flera styrdokument som konkretiserar vad som behöver göras av nämnder och styrelser för att nå målen i miljöprogrammet 2020-2023.

Förvaltningen anser att förslaget till handlingsplan är bra, dels utifrån ambitionsnivån för de föreslagna åtgärderna, dels utifrån att det tydligt framgår vilka nämnder och bolag som är ansvariga för vad.

Arbetsmarknadsförvaltningen har inget specifikt utpekat ansvar i handlingsplanen utan berörs av åtgärder som gemensamt åläggs de flesta av stadens nämnder och bolag. De föreslagna åtgärderna som berör förvaltningens verksamhet upplevs som relevanta och rimliga utifrån förvaltningens ansvarsområde.

Arbetsmarknadsförvaltningen har genom de föreslagna åtgärderna ett viktigt ansvar att ställa miljökrav vid upphandlingar och inköp i verksamheterna samt att informera anställd personal och andra som befinner sig i förvaltningens lokaler om behovet av källsortering.

Arbetsmarknadsnämnden föreslås hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 november 2021 följande.

Exploateringsnämnden besvarar remissen i enlighet med kontorets tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Emilia Bjuggren m.fl. (S) och Susanne Urban (V), *bilaga 1*.

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret har utvärderat de åtgärdsförslag som berör Exploateringsnämnden och konstaterar att väsentliga synpunkter från kontoret har beaktats i förslaget.

Under åtgärd 2.3 ”I pilotform undersöka plastanvändningen inom bygg- och anläggningssektorn för att identifiera åtgärder och krav för en hållbar plastanvändning” anges dock att de byggande och anläggande nämnderna och bolagen ansvarar för att tillämpa de förslag till kriterier från Upphandlingsmyndigheten som finns för förpackningar inom bygg och anläggning. För denna åtgärd anser exploateringskontoret att det bör ses över hur ett eventuellt krav ska följas upp.

Exploateringskontoret är positivt till att det för åtgärd 2.3 tydligt framgår att det är Miljö- och hälsoskyddsnämnden som ansvarar för att ta fram förslag på riktade åtgärder och krav för en mer hållbar plastanvändning.

Exploateringskontoret ser positivt på om stadens plastanvändning kan minska och tycker att förslaget till handlingsplan kan vara ett viktigt steg för en mer hållbar plastanvändning. I övrigt har kontoret inga ytterligare synpunkter på handlingsplanen.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2021 följande.

1. Fastighetsnämnden godkänner och överlämnar kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Fastighetsnämnden förklarar ärendet för omedelbart justerat.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog m.fl. (S) och Gerardo Berrios (V), *bilaga 1*.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 29 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Kontorets inställning till handlingsplanen är positiv och den är ett välkommet vägledande dokument för stadens och kontorets plastanvändning. Kontoret bedömer att åtgärderna är väsentliga och tydliga. Det som upplevs otydligt är skillnaden mellan strategin och åtgärderna. I många fall är åtgärderna endast en upprepning av punkterna i strategin, vilket gör att strategin kan upplevas överflödig i den form den nu framställs.

Kontorets verksamhet kommer framför allt att påverkas av de åtgärder som kontoret är genomförandeansvarig för. Därför har denna del av handlingsplanen särskilt granskats.

Kontoret anser att avsnittet gällande avgränsningar är bra och tydligt, dock saknas referens och koppling till handlingsplanen för cirkulärt byggande, inte minst när det gäller avfallsfrågan. I åtgärdsbeskrivningarna nämns denna koppling, men det bör även återges i avsnittet om avgränsningar, där ett samlat grepp tas.

Den del av strategin som kontoret anser svår att efterleva är förslaget att plastprodukter och plastmaterial ska återbrukas och återvinnas om de inte innehåller farliga ämnen. Att veta eller ta reda på om plasten innehåller farliga ämnen är svårt när det saknas information om produkterna och materialen, vilket gäller för majoriteten av redan inköpta produkter och material. Även om information finns tillgänglig vid inköp är det en praktisk utmaning att ha denna information tillgänglig för berörda vid skedet för avfallshantering. Detta gäller såväl nya som gamla produkter och material.

Kontoret föreslås ansvara för att genomföra fyra av handlingsplanens åtgärder. Dessa upplevs som lämpliga och genomförbara. Dock kommer det att krävas informationsinsatser, förändrade arbetssätt, justeringar i verksamheten samt personella insatser. Eventuella medel som detta kan komma att medföra, saknas inom kontorets budget i dagsläget.

Åtgärd 1.3

Kravställa smart hantering av soppåsar påverkar främst kontoret i form av upphandling av lokalvård. Uppföljning av kraven blir även tillkommande arbetsmoment för berörda medarbetare.

Åtgärd 2.2

Följa stadens strategi vid användning av förbrukningsartiklar berör kontoret direkt och påverkar både inköp samt resursanvändningen och avfallshanteringen.

Åtgärd 2.3

I pilotform undersöka plastanvändningen inom byggoch anläggningssektorn för att identifiera åtgärder och krav för en hållbar plastanvändning är av stort intresse för kontoret. Enligt handlingsplanen står byggsektorn för 21 procent av Sveriges plastanvändning och det

är även i projekten som kontoret har sin största plastanvändning. Åtgärden kräver deltagande i form av underlag till underökningen av plastanvändningen samt tillämpning av Upphandlingsmyndighetens förslag på kriterier gällande förpackningar inom bygg och anläggning. Dessa åtgärder bedöms inte kräva ekonomiska resurser i ett första skede, men blir tillkommande arbetsmoment för flera medarbetare. Kontoret uppmanas även att testa de av Naturvårdsverkets föreslagna åtgärder för byggherrar. Åtgärden har stark koppling till handlingsplanen för cirkulärt byggande. Den handlingsplanen samt tillämpning av Naturvårdsverkets åtgärder för byggherrar bedöms driva både ekonomiska och personella resurser.

Åtgärd 3.4

Möjliggöra källsortering av plastförpackningar påverkar kontoret både i sin roll som verksamhetsutövare och som fastighetsförvaltare. I båda dessa roller ska kontoret se över möjligheten till sortering av plastavfall samt vid behov och rådighet komplettera med lämpliga kärl. Denna åtgärd kräver vissa ekonomiska resurser samt mindre arbetstidsinsatser.

I övrigt upplevs handlingsplanen som välavvägd och tydlig, och dess disposition och bilagor gör att den är enkel att ta till sig. Speciellt upplägget med att plastfakta och plastflöden lagts i en bilaga, istället för i början av handlingsplanen, gör den mer användarvänlig än övriga miljörelaterade handlingsplaner. Även bilaga 3 Tidslinje över alla åtgärder ger bra överblick över åtgärdernas följd och prioritet i tiden.

Om kontoret ska ha möjlighet att fullt ut kunna säkerställa implementeringen av handlingsplanen kan ytterligare resurser komma att behöva tillskjutas.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 oktober 2021 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Handlingsplanen ger grundläggande information om plast som material och dess användning i stadens olika verksamheter. Handlingsplanen ökar medvetenheten för riskerna av nedskräpning och ökad förekomst av mikroplaster i sjön och stadsmiljön och redovisar olika åtgärder för att säkerställa mindre plastanvändning i stadens verksamheter.

Huvudetapperna som behandlas i handlingsplanen och som är direkt relaterade till samtliga stadens förvaltningar och bolag är inköp och hantering av plastavfall. Handlingsplanen lyfter upp två åtgärder inom inköp och avfall som syftar till att ta fram data för mängd inköp av plastprodukter samt för mängd plastavfall. Förvaltningen anser att uppföljning av inköp av plastprodukter är viktig åtgärd och kommer att klargöra nuvarande plastanvändning i stadens olika verksamheter. Redovisning av mängden plastavfall kommer i sin tur att ge en kompletterande bild om hur plastanvändningen och effektiviteten av källsorteringen fungerar vid respektive verksamhet. Förvaltningen som håller på att etablera källsortering av allt avfall inklusive plastavfall vid samtliga idrottsanläggningar anser ha förutsättningarna att källsortera och redovisa den totala mängden plastavfall från idrottsverksamheten till 2025, enligt handlingsplanen.

Förvaltningen vill upplysa att till skillnad från restavfall så saknar staden idag ett centralavtal för tömning av all källsortering vilket kan försvåra insamling av data för plastavfall. Att staden ska se över och följa de centrala upphandlingarna för engångsartiklar i plast och förpackningsmaterial anses vara en viktig åtgärd som kommer att underlätta för stadens förvaltningar att genomföra inköp av hållbara produkter och minska sin plastanvändning.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 november 2021 följande.

Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Kulturförvaltningen ser positivt på att de synpunkter som förvaltningen förde fram under den föregående remissrundan har arbetats in i det nya förslaget. Det gäller framför allt hur förvaltningen på bästa sätt kan se till att det finns möjligheter att källsortera i de lokaler som förvaltningen hyr av staden eller av externa hyresvärdar.

Inköp, användning och återvinning av förbrukningsartiklar

Handlingsplanen föreslår att stadens samtliga nämnder och bolag ska följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar (2.2). Kulturförvaltningen ser möjligheter att minska användning av plast i form av kontorsprodukter så som plastfickor, pennor, laminering av papper m.m. Förvaltningen köper också in bild- och formmaterial som används framför allt i Kulturskolans och bibliotekens pedagogiska verksamhet för omkring 300 tkr per år. Det är svårt att veta hur stor andel av dessa som består av plast.

De flesta av förvaltningens inköp av varor görs genom avrop från stadens centrala ramavtal. Därför är det viktigt att ramavtalen och inköpssystemet vägleder beställarna att göra rätt val. Det samma gäller för att ställa krav på leverantörernas val av emballage vid upphandling av ramavtal.

Kulturförvaltningen efterfrågar uppföljning av att inköp och användning av engångsartiklar i plast faktiskt minskar. Utan en sådan uppföljning blir det svårt att säga att handlingsplanens aktiviteter har genomförts. Förslagsvis bör uppföljningen göras centralt i staden tillsammans med de upphandlade leverantörerna. Det vore också bra med en checklista att använda vid lokala miljöronder för att följa upp aktiviteterna i handlingsplanen.

Handlingsplanen föreslår att stadens samtliga förvaltningar ska kravställa smart hantering av soppåsar (1.3). Åtgärden ska minska användningen av plast till avfallspåsar, både genom att använda avfallspåsar i andra material än plast/återvunnen plast och genom att se över om en avfallspåse verkligen behövs. Här finns möjlighet att både ställa krav vid upphandling av lokalvårdstjänster, alternativt att förvaltningen själv avropar soppåsarna från stadens ramavtal och på så vis säkerställer att påsar i återvunnen plast används. Kulturförvaltningen anser att förslaget är bra och kommer att få stor effekt med tanke på den stora mängd plast som går åt till avfallspåsar.

Vidare föreslår handlingsplanen att miljö- och hälsoskyddsnämnden ska ta fram målgruppsanpassat kommunikationsmaterial till stadens verksamhet om hur de kan bidra till en hållbar plastanvändning. Det är en viktig del i arbetet, och kulturförvaltningen ser fram emot att börja använda materialet i verksamheterna. Exempel på kommunikationsmaterial som kan behövas är informationsskyltar att sätta upp i exempelvis materialförråd och vid återvinningskärl, som med konkreta exempel hjälper besökare och personal att välja och sortera rätt.

Kulturförvaltningen ser en utmaning i att tillhandahålla källsortering i förvaltningens publika lokaler. Här kommer kommunikationsmaterialet vara väldigt viktigt för att på ett pedagogiskt sätt förklara hur materialen ska sorteras, men också att förvaltningens hyresvärdar erbjuder lämpliga ytor för källsortering.

Slutligen anser kulturförvaltningen att en ökad digitalisering indirekt kan bidra till att behovet av plastartiklar, t.ex. plastfickor och pennor, minskar. En förutsättning är att staden

erbjuder lösningar för exempelvis digitala personalakter, elektroniska underskrifter av avtal m.m.

Avfallshantering vid evenemang

Kulturnämnden har fått ett uppdrag i budget för 2022 att tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden och Stockholm Business Region AB verka för att stadens evenemang är socialt och miljömässigt hållbara, bland annat genom minskning av plastprodukter och förstärkt avfallshantering och återvinning. Därtill har kulturnämnden ett uppdrag att tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen utreda möjligheten att alla större evenemang på stadens mark inför gemensamma pantsystem för dricksglas. Kulturförvaltningen ser att dessa uppdrag knyter an till handlingsplanens åtgärdsförslag, framför allt gällande att återvinna plastartiklar.

Hållbar plastanvändning inom byggsektorn

Handlingsplanen föreslår att miljö- och hälsoskyddsnämnden ska undersöka och ta fram förslag på riktade åtgärder och krav för en mer hållbar plastanvändning inom byggsektorn (2.3). Här vill kulturförvaltningen lyfta fram Materialmagasinet; en samverkan mellan kulturinstitutioner i Stockholm som etablerats för att ta vara på och återanvända material från utställningsproduktioner, scenografi och dekor. I skrivandets stund finns återbrukade produkter av bland annat plexiglas, frigolit och skumplast att beställa för avhämtning i Materialmagasinets lokaler i Ulvsunda. Kulturförvaltningen delar gärna med sig av erfarenheter från arbetet med Materialmagasinet.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 november 2021 följande.

Kyrkogårdsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 17 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Kyrkogårdsförvaltningen ställer sig positiv till handlingsplanen och anser att den är tydlig och att åtgärderna är genomförbara. Den föreslagna plaststrategin är tillämpningsbar i förvaltningens verksamheter. För övrigt har kyrkogårdsförvaltningen inga synpunkter på den föreslagna planen för hållbar plastanvändning 2022-2026.

Förvaltningen föreslår att kyrkogårdsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2021 följande.
Servicenämnden beslutade att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till att staden ska ha en handlingsplan för hållbar plastanvändning. Handlingsplanen är gedigen och på en detaljerad nivå. Det finns ett stort fokus på upphandling och avtalsförvaltning i handlingsplanen och det är bra och naturligt att lägga grunden där. För att resultatet av upphandlingar och intentionerna med avtalen ska få effekt krävs ett stort engagemang av stadens beställarled. Det är viktigt att den interna kommunikationen som ska tas fram enligt handlingsplanen har ett stort fokus på stadens beställare och att omställningen sker i stadens alla delar.

På sidan 13, Från handlingsplan till handling återfinns två hänvisningar som inte längre stämmer efter att handlingsplanen reviderades.

På sidan 13, om kvantitativ uppföljning anges att det beting som utpekade nämnder har fått i klimathandlingsplanen med fördel kan användas till att även följa upp delar av denna handlingsplan. Detta finns ingen förklaring till hur och till vilka delar man avser med skrivningen och det lämnar en del frågetecken till åtgärdsansvarig.

Servicenämnden är utpekad som åtgärdsansvarig i handlingsplanen för vissa delar inom avsnittet gällande upphandling och avtalsförvaltning. Förvaltningen anser att det är en bra ambition att minska engångsplaster och att gå mot en hållbar platsanvändning. I planen finns det utrymme att identifiera vilka centrala upphandlingsområden som kan inkluderas och vilka som inledningsvis ska prioriteras. Det är viktigt att det utrymmet finns, då förbrukningsartiklar är en stor och varierande varugrupp som upphandlas i flera olika upphandlingsprocesser och att de olika marknaderna har kommit olika långt i omställningsprocessen med att erbjuda produkter i bättre material eller alternativa flergångsprodukter.

I avsnittet för åtgärd 1.1 Följa stadens plaststrategi vid centrala upphandlingar av förbrukningsartiklar och andra plastintensiva sortiment, blandas flera skrivningar in som härrör åtgärd 1.2 Föra en kontinuerlig dialog med avtalade leverantörer om att minska plasten i sortimenten samt i förpackningar och emballage. Båda åtgärderna går in i varandra och det är svårt att särskilja dem åt. Möjligen kan man tänka sig en tydligare uppdelning mellan åtgärderna. Åtgärd 1.1 borde kunna innehålla marknadsanalys, upphandling och avtalsförvaltning (i avtalsförvaltningen har man en kontinuerlig dialog med avtalade leverantörer) gällande plastintensiva sortiment. Åtgärd 1.2 borde kunna innehålla minskning av förpackningar och emballage.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 november 2021 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remissen Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Gustafsson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (Fi), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget till Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026. Planen är omfattande och beskriver väl hela kedjan för vad plast är, hur plastartiklar förbrukas och innehåller åtgärder för hur användandet ska minska inom stadens nämnder, bolag, näringsliv och bland invånarna. Det blir också tydligt med angivna slutdatum och vilka nämnder och bolag som ansvarar för att respektive av de 14 utpekade åtgärderna genomförs. Åtgärderna berör upphandlingsprocessen och inköp, de visar på vikten av att hitta alternativa produkter, en ökad återvinning samt riktad information till näringsliv och invånare.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 november 2021 följande.

1. Trafiknämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Trafiknämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande gjordes av Rikard Warlenius m.fl. (V) och Jan Valeskog m.fl. (S), bilaga 1.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 7 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret ser positivt på att staden tagit fram en handlingsplan för hållbar plastanvändning. Att utveckla plastanvändningen i staden till att bli mer hållbar är nödvändigt för att nå målet om att vara en fossilbränslefri organisation 2030.

Planen innehåller relevant fakta om plast och analyser av dagens användning, vilket tydliggör vikten av att vidareutveckla arbetet för en hållbar plastanvändning. Kontoret anser att det är tydligt vad som ska göras utifrån den framtagna handlingsplanen samt att plaststrategin är tydlig och tillämpbar i verksamheten.

Kontoret anser att handlingsplanens åtgärder i stort är välformulerade och ansvaret för dessa är tydligt fördelat. Handlingsplanen bedöms utgöra ett bra underlag för att utveckla arbetet med en hållbar plastanvändning. Åtgärderna som berör trafikkontoret bedöms vara genomförbara inom utsatt tid.

Åtgärden gällande kravställning av smart hantering av soppåsar har redan börjat införlivas i kontorets nya avtal genom biologiskt nedbrytbara soppåsar. De biologiskt nedbrytbara påsarna innebär en högre kostnad för kontoret jämfört med tidigare använda plastpåsar.

Åtgärden ”möjliggöra källsortering av plastförpackningar” är formulerad utifrån att fastighetsägare är ansvariga för att skapa utrymmen för källsortering samt att verksamheter som nyttjar fastigheten ska skapa förutsättningar för källsortering. Denna åtgärd skulle kunna förtydligas utifrån huruvida den även gäller för gatumiljö.

Trafikkontorets bedömning är att föreslagna insatser ligger inom trafikkontorets uppdrag vad avser implementering av stadens miljöprogram.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår trafikkontoret att trafiknämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 november 2021 följande.

Äldrenämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Äldreförvaltningen ser positivt på arbetet med att nå målen i stadens miljöprogram. Handlingsplanen för hållbar plastanvändning 2022-2026 är en av flera handlingsplaner som konkretiserar vad som behöver göras för att nå dessa mål.

Miljöförvaltningen lyfter frågan att det under rådande pandemi har skett en markant ökning av användningen av skyddsutrustning och andra engångsartiklar tillverkade av plast.

Äldreförvaltningen delar miljöförvaltningens synpunkt att det är prioriterat att använda de material och den skyddsutrustning som behövs för att minska smittspridningen under pandemin och att det är fortsatt viktigt att värna de basala hygienrutinerna när väl pandemin är över.

Äldreförvaltningen anser att kommunikations- och motivationsarbetet är angeläget för att minska plastanvändningen och undvika överanvändning av skyddsutrustning inom till exempel äldreomsorgen. Det är vidare viktigt att alla verksamheter, oavsett om de drivs i privat eller kommunal regi, är med och bidrar till omställningen mot en mer hållbar plastanvändning. Detta kan göras genom att till exempel ersätta eller komplettera engångsprodukter med flergångsalternativ, där så är möjligt, efterfråga produkter i andra material än plast, efterfråga produkter i återvunnen eller biobaserad plast, ställa krav på att den plast som köps in inte innehåller farliga ämnen och går att materialåtervinna.

Förvaltningen föreslår att äldrenämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 november 2021 följande.

Som sitt yttrande över remissen överlämnar överförmyndarnämnden förvaltningens tjänsteutlåtande.

Överförmyndarförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 25 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stad omfattar många olika verksamheter som alla på olika sätt och i olika hög grad påverkar miljö och klimat. Stadens ambitioner måste vara höga i arbetet för en bättre miljö i alla dess aspekter.

Överförmyndarnämnden omnämns inte specifikt i handlingsplanen men berörs, tillsammans med stadens övriga nämnder, av åtgärderna om att kravställa smart hantering av soppsåsar, följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar, samt möjliggöra källsortering av plastförpackningar. Arbetet med dessa åtgärder ska ske kontinuerligt under 2022-2026. Även om överförmyndarförvaltningen är en administrativ, och inom staden liten verksamhet, använder förvaltningen en hel del förbrukningsartiklar i plast, till exempel plastfickor och soppsåsar. Det är därför viktigt att förvaltningen arbetar aktivt med en hållbar plastanvändning och som ledning i detta arbete är det välkomnat med en handlingsplan. Det är också viktigt att staden, om det skulle behövas, kan bistå förvaltningarna, exempelvis i samband med upphandlingar av städtjänster. Förvaltningen har inga övriga synpunkter på förslaget till handlingsplan för hållbar plastanvändning eller något att erinra mot de åtgärder

som föreslås. Förvaltningen förlitar sig på att planen är framtagen av expertis och utifrån aktuell kunskap.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 november 2021 följande.

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden fick i budgeten för 2020 i uppdrag att ta fram en handlingsplan för minskad plastanvändning. För att få till stånd en minskad plastanvändning behövs ett helhetsgrepp kring plast som innefattar både inköps- och avfallsaspekter och uppdraget har därför fått ett breddat fokus - en hållbar plastanvändning.

I handlingsplanen fastslås en plaststrategi vars syfte är att vara en vägledning vid beslut för en mer hållbar plastanvändning i Stockholms stad. Plaststrategin är uppdelad i inköp, användning och avfall för att tydliggöra att alla dessa delar är viktiga i arbetet för en hållbar plastanvändning. Så gott som alla i staden berörs på något sätt av strategin.

Förvaltningen ser positivt på handlingsplanen för hållbar plastanvändning och dess ambition att ta ett helhetsgrepp över plastanvändningen i staden samt att den kopplar an på ett logiskt och bra sätt till Miljöprogrammet. Åtgärderna som stadsdelsförvaltningen ska utföra anses vara rimliga med viss stöttning och hjälp av andra nämnder och bolag.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 november 2021 följande.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed m.fl. (V), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning tjänsteutlåtande daterat den 15 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning välkomnar och ställer sig positiv till Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026 och de föreslagna åtgärderna.

Generellt anser förvaltningen att handlingsplanen och dess föreslagna åtgärder är relevanta, tydliga och rimliga. Att utgå från de tre livcykelfaserna; inköp, användning och avfall, utgör en heltäckande och lämplig vägledning som samtidigt lyfter upp vikten av att arbeta förebyggande så att onödigt avfall inte uppkommer.

Förvaltningen välkomnar särskilt den tydliga riktlinjen i handlingsplanen kring vilka plasttyper som är att föredra, nämligen återvunnen plast för nödvändiga engångsprodukter och biobaserad plast för produkter som inte går eller ska återvinnas. Förvaltningen bedömer även att det är positivt att handlingsplanen inkluderar både en tydlig definition av förbrukningsartiklar och konkreta exempel på artiklar som bör ses över för en hållbar plastanvändning såsom avfallspåsar, förkläden och handskar.

Användning

Enligt handlingsplanen ska stadsdelsnämnderna under användningsfasen dels bidra i arbetet med att ta fram och sprida vägledande material till Stockholms stads och fristående aktörers verksamheter om hur de kan bidra till en mer hållbar plastanvändning, och dels följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar. Förvaltningen välkomnar förslaget till ett vägledande informationsmaterial och lyfter upp vikten av att detta ska vara målgruppsanpassat. Inom till exempel äldreomsorgen och omsorgen om funktionsnedsatta är det särskilt viktigt att informationsmaterialet tar sin utgångspunkt i, och förhåller sig till, de fastlagda basala hygienrutinerna. Samtidigt är det viktigt att höja personalens kunskap och medvetenhet om hur de kan arbeta för att minska plastanvändningen men samtidigt efterleva hygienkraven.

Förvaltningen efterfrågar dock informationsmaterial som ger exempel på i vilka situationer man inte behöver ha skyddsutrustning såsom exempelvis plasthandskar eller skyddsförkläde. Detta kan ta formen av en checklista med konkreta exempel som stödjer arbetet med att inventera plastartiklar. Förvaltningen efterfrågar även en prioriteringslista som hjälper att påbörja arbete med att fasa ut artiklar som har högst klimatpåverkan och arbeta successivt framåt.

I handlingsplanen föreslås att stadsdelsnämnderna tillsammans med fackförvaltningar behöver vara delaktiga i att sprida den färdiga informationen till de egna verksamheterna men även till de fristående vård- och omsorgsgivarna och de fristående förskolorna och skolorna. Förvaltningen kan i detta sammanhang se vissa utmaningar i hur kommunikationen med fristående aktörer ska organiseras, och anser att det behöver förtydliggöras vem som skulle ha det uppdraget.

Avfall

Angående avfallsfasen bedömer förvaltningen att det finns ett behov av mer kunskap om plaståtervinning, det vill säga vilka plastartiklar som kan och ska återvinnas eller inte och hur källsorteringen kan förbättras. Förvaltningen anser därför att det kan vara bra med ett informationsmaterial som innehåller information och råd om vilka plastartiklar som ska

källsorteras och vilka som ska förbrännas. Detta ska vara målgruppsanpassat, särskilt när det gäller omsorgsverksamheter med utgångspunkt i de kraven på basala hygienrutiner.

Vidare delar förvaltningen bilden att utmaningen är att förse källsorteringskärl i större utsträckning samt börja fasa ut kärl där det slängs osorterat avfall. Förvaltningen välkomnar enhetligt material i form av gemensamma skyltar för avfallssortering för att på ett tydligt sätt signalera för medarbetarna hur de bör källsortera så att det blir rätt.

Förvaltningen efterfrågar även informationsmaterial eller checklista som underlättar för samarbetet och dialogen med fastighetsägare, lokalvårdsentreprenörer eller andra berörda aktörer för att få fungerande logistik gällande källsortering.

Behov av kommunikationsinsatser

För att lyckas med implementeringen av handlingsplanen anser förvaltningen att det finns ett stort behov av kunskapshöjande- och kommunikationsinsatser riktade till medarbetare som har ett särskilt ansvar för implementering av plaststrategin. Detta kan ske genom utbildningstillfällen skraddarsydda för de ansvariga funktionerna som arrangeras av miljöförvaltningen.

Förvaltningen föreslår även att miljöförvaltningen bör ta fram ett gemensamt kommunikationsmaterial som kan användas i informationskampanjer inom stadsdelsförvaltningar.

Förvaltningen vidhåller att det är viktigt att handlingsplanen kopplas samman med närliggande planer och program för en effektiv hantering av frågan, särskilt Handlingsplan för minskad spridning av mikroplast 2020-2024 och Avfallsplanen 2021-2024. Förvaltningen betonar vikten av att stadens olika förvaltningar och bolag samverkar och utbyter kunskap för att nå bästa möjliga resultat.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 november 2021 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på handlingsplanen för hållbar plastanvändning och dess ambition att ta ett helhetsgrepp över plastanvändningen i staden samt att den kopplar an på ett logiskt och bra sätt till Miljöprogrammet. Åtgärderna som stadsdelsnämnden ansvarar för anses vara rimliga med viss stöttning av andra nämnder och bolag.

Åtgärd 1.3 "Kravställa smart hantering av soppsäsar". Då förvaltningen genomför upphandlingar med entreprenörer som har hand om skräpkorgar i stadsmiljön efterfrågas färdigformulerade skrivningar för en ökad tydlighet och mer lättförståeliga krav för entreprenörerna. Med denna hjälp kommer förvaltningarna arbeta mer likvärdigt för att uppnå målen. För övrigt så har Södermalms stadsdelsförvaltning tagit bort ett hundratal sopkorgar på huvudkontoret just för att spara på miljön samt värna om arbetsmiljön för lokalvårdare. En enkel insats som bara kräver en beteendeförändring hos anställda.

Åtgärd 2.1 "Ta fram och sprida vägledande material till Stockholms stads och fristående aktörers verksamheter om hur de kan bidra till en hållbar plastanvändning". Förvaltningen deltar gärna i framtagandet och spridningen av informationsmaterial.

Åtgärd 2.2 "Följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar" anser förvaltningen kan bli verkningsfull. Här kan förvaltningarna behöva hjälp med att identifiera vilken plastanvändning som kan minska eller upphöra helt för att få störst effekt. Positivt att miljöförvaltningen fått uppdraget att ta fram vägledande material som är tänkt att fungera som stöd till oss genomförande nämnder.

Åtgärden 3.4 "Möjliggöra källsortering av plastförpackningar". Många av förvaltningens verksamheter sorterar plast idag. Dock kan det i vissa fall vara svårare att få till en sortering

eftersom vi är lokalhyresgäst och inte alltid har plats eller tillgång till utrymmen för att kunna sortera.

Förvaltningen anser att åtgärden är relevant och viktig. Förvaltningen har haft en representant med i referensgruppen vid framtagandet av denna handlingsplan och har på detta sätt bidragit med information och idéer i ett tidigare skede.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB:s yttrande daterat den 30 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen är positiv till att en handlingsplan för hållbar plastanvändning har tagits fram, då detta område är ett av de mest kritiska för ett hållbart fossilfritt samhälle.

Handlingsplanen är föredömlig till sin utformning och struktur. Det är lätt att hitta åtgärderna och använda dem i den egna verksamhetsplaneringen.

Koncernledningen anser vidare att erfarenhetsutbyte inom området är viktigt. Att dela konkreta förslag på aktiviteter och informationsutbyte mellan bolag och nämnder leder till att sprida goda exempel inom staden. Att staden åtar sig att forma ett plastforum – där även bolagen involveras blir betydelsefullt för detta arbete.

Koncernledningen vill påpeka att åtgärd 4.2 Ta fram plan för och kommunicera hållbar plastanvändning med näringslivet som målgrupp bör inte ha Stockholm Exergi som huvudansvarig. Skälet till detta är tvådelat, dels ägs Stockholm Exergi till 50 % av staden och därmed finns inget mandat att påföra sådan uppgift utan dialog med den andra ägaren och dels för att Stockholm Exergi inte har den kontakten direkt med näringslivet som syftas på i denna handlingsplan. Stockholm Exergi har kontakter och affärsförhållande med sina kunder och leverantörer, vilka främst är fastighetsägare och bostadsrättsföreningar samt leverantörer av bränsle (i detta fall avfall). En direkt koppling mellan Stockholm Exergi och det generella näringslivet i Stockholm finns därmed inte. Mer lämpligt skulle vara att ansvaret ligger hos Miljö- och hälsoskyddsnämnden med stöd av SVOA och Stockholm Exergi.

Det bör även betonas att både SVOAs och Stockholm Exergis kundregister endast kan användas där det inte står i konflikt med GDPR eller andra affärsmässiga skäl.

Stockholm Parkerings remissvar har i huvudsak följande lydelse

Stockholm Parkering ser positivt på handlingsplanen och ser främst att bolaget berörs i samband med inköp av nya varor, där kravställningen är extra viktig inför nya upphandlingar. En annan viktig aspekt är att bolaget fortsatt är en lärande organisation där utbildning, utveckling och beteendeförändringar sker löpande och systematiskt för att förebygga, återvinna och deponera plasten på ett så miljövänligt sätt som möjligt.

Kulturhuset Stadsteaterns remissvar har i huvudsak följande lydelse

Det är välkomnande med en handlingsplan på området plastanvändning. Det är värdefullt med gemensamt uppsatta mål och aktiviteter och att det tydligt anges vilka bolag som berörs av vilka delmål.

Vad gäller område 1 vidhålls att alla nämnder och bolag torde kunna svara för 1.1-1.3 och inom angiven tidshorisont. Det är av vikt att staden ger samlat stöd avseende uppföljning och statistik avseende förbrukning och inköp.

Erfarenhetsutbyte inom området är viktigt inom nämnderna och bolagen. Att dela konkreta förslag på aktiviteter och informationsutbyte är viktigt. Att staden åtar sig att forma ett plastforum – där även bolagen involveras blir betydelsefullt.

Att sätta mål och arbeta med näringslivet för att påverka leverantörer och verksamhetsutövare är angeläget. Genomförda kampanjer, åtgärdskapitel 4, kan med fördel involvera flertal bolag och näringslivet. Det välkomnas att kommunikationsplan på området tas fram.

Stockholms Hamns remissvar har i huvudsak följande lydelse

I processen att kravställa i upphandlingar anser Stockholms Hamnar att en bedömning ska göras i vilken omfattning upphandlingen berör plastanvändning – för att kunna minimera användningen av plast (särskilt i form av förbrukningsartiklar och emballage/plastpåsar), alternativt att det i upphandlingen säkerställs användning av typ av plast med lägre miljöpåverkan. Stockholms Hamnar driver bygg- och anläggningsprojekt och deltar gärna i pilotprojekt för att identifiera åtgärder och krav för en hållbar plastanvändning.

Avseende aktivitet 3.4 Möjliggöra källsortering av plastförpackningar ser Stockholms Hamnar en roll, både avseende vår egen verksamhet samt för våra kunder (lokalhyresgäster och sjöfartskunder). Viktigt är att ha en aktiv förbättringsdialog med upphandlad avfallsentreprenör om hur mängden plast till materialåtervinning kan öka. Stockholms Hamnar ger i dag en miljörabatt till kryssningsfartyg som bland annat utsorterar plastavfall. Incitamenten och samarbetet med våra kunder kan utvecklas ytterligare i det fortsatta arbetet.

Svenska Bostäders remissvar har i huvudsak följande lydelse

Angående 2.3 Bygg och anläggning: Bolaget ser positivt på att Miljö- och hälsoskyddsnämnden i samarbete med de byggande bolagen ska analysera plastanvändningen och ta fram ett representativt urval av projekt där de byggande bolagen ansvarar för att förse miljö- och hälsoskyddsnämnden med nödvändig data kring de utvalda projektens plastanvändning, utifrån exempelvis BVB och projekteringsunderlag. Bolaget ställer redan i dag höga krav på dokumentation i BVB, samt avfallssortering och kan redovisa mängdsiffror för den utsorterade plasten. Dock endast som en enda plastfraktion då det saknas mottagare för ytterligare sortering i ex mjuk och hård plast.

Angående 3.5; Återvinningstrender. Bolagets entreprenörer kan redan i dag redovisa med relativt stor tillförlitlighet, mängdsiffror för de förpackningar som källsorteras av våra hyresgäster.

Angående kap 4. Kommunikation. ”Målet är att den onödiga plastanvändningen ska minska och att ingen plast ska läggas bland det avfall som går till förbränning.” Målet bör höjas till att även inkludera information om vikten att efterfråga återvunnen plast. Om stadens invånare och verksamheter efterfrågar återvunnen plast kan branschen få en chans att vidareutvecklas.

Vidare efterlyser Bolaget en kunskapsfunktion, förslagsvis på Kemikaliecentrum, att vända sig till då krav ska ställas. Dels att hitta goda substitut för plastprodukter, dels att hitta produkter gjorda av återvunnen plast och att då veta att den återvunna plasten inte innehåller oönskade ämnen.

SISABs remissvar har i huvudsak följande lydelse

Remissen nämner att soppåsar av återvunnen plast kan avropas från stadens centralupphandlade ramavtal. Detta utnyttjas inte av SISAB idag eftersom påsar och annat material ingår i ramavtalen med städleverantörerna. Handlingsplanen föreslår att städning upphandlas som ren tjänst så att soppåsarna kan avropas från stadens ramavtal. SISAB anser dock att det mest önskvärda vore att städleverantörerna själva kunde beställa soppåsar från den centralt upphandlade leverantören av soppåsar.

Remissen tar också upp att Miljöförvaltningen med stöd av byggande nämnder och bolag ska undersöka plastanvändningen inom byggsektorn, här ser SISAB fram emot att tillsammans med andra aktörer inom staden samverka kring frågan. SISAB ser bland annat potential i plaståtervinning genom att materialet från gamla golv används till att göra nya golv. SISAB välkomnar även särskilt kunskapsstöd till stadens egna verksamheter för att ändra beteenden när det gäller inköp, användning och avfall. Gällande mer redaktionellt innehåll ser SISAB att möjligtvis borde ett förtydligande ske på s. 29 och istället för byggherrar att det står byggaktörer samt att handlingsplanen med fördel även borde inledas med en tydligare koppling till aktuella globala hållbarhetsmålen.

Stockholm Business Regions remissvar har i huvudsak följande lydelse

Stockholm Business Region välkomnar handlingsplanen som ett viktigt och tydligt instrument för en hållbar plastanvändning i staden. Bolaget noterar att kommunikationen med näringslivet utgör en viktig komponent i denna omställning. Bolaget konstaterar vidare och delar uppfattningen att genomförandet för kommunikationsinsatserna, det vill säga

framtagande och spridning av vägledande material till näringslivet om hur de kan bidra till en hållbar plastanvändning, bör ligga på Stockholm Exergi med stöd av Stockholm Vatten och Avfall och Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.

Micasa Fastigheters remissvar har i huvudsak följande lydelse

Micasa Fastigheter välkomnar ett förslag till handlingsplan för hållbar plastanvändning. Micasa ser positivt på handlingsplanen och plaststrategin som tagits fram som inrymmer delarna inköp, användning, avfall och kommunikation.

Micasa ser positivt på att kunna få stöd av samverkan i forum för att effektivt kunna bidra till en hållbar plastanvändning för samtliga åtgärder och i synnerhet inom byggprojekt. Micasa önskar ett närmre samarbete med SVOA för att nå bra resultat i källsorteringen generellt då det utöver dialog med verksamhetsutövare även krävs en samordning av samtliga avfallsleverantörer i frågan. Det är en stor utmaning att få funktionella insamlingsutrymmen där källsortering av bland annat plastförpackningar sker utan att det blir orena fraktioner i insamlingskärlen eller att det ansamlas grovsopor i anslutning till uppsamlingsutrymmet. Kommunikationsinsatser kommer bli mycket viktiga för att nå ut till hyresgästerna.

Kravet om återvunnen plast bör kunna ställas i samband med bolagets upphandling av lokalvård. Avseende att påverka antal och placering av skräpkorgar i fastighetsbeståndet och på så vis minska åtgången av sopåsar så är det en viktig avvägning som måste göras. Micasa märker att nedskräpning i fastigheten riskerar att öka då det är färre antal skräpkorgar. Micasa ser hellre att skräpet ligger uppsamlat i papperskorg istället för att riskera att det skräpar ner i naturen.

Stockholmshems remissvar har i huvudsak följande lydelse

Bolaget välkomnar att handlingsplanen visar hur man på ett konkret sätt kan jobba med att minimera plastanvändning och att styra om till en mer cirkulär och hållbar plastkonsumtion inom de områden där plast även i fortsättningen behövs. Handlingsplanen tydliggör rollen som inköpsfunktioner spelar och visar vilka frågor som framöver behöver ställas innan inköpen görs. Här kan Staden gå före och visa på goda exempel. Erfarenheterna borde därefter spridas mellan nämnder och bolag i de olika forum som nämns i handlingsplanen.

Nya ramavtal med avfallsentreprenörer som även mindre kontor kan avropa från ser vi som en nyckelfaktor för att snabbt komma framåt med mer återvinning. Särskilt när vi tillsammans med andra bolag går till att förstärkt dela upp vår tid mellan huvudkontor och mindre distriktshubbar. Det underlättar mot att varje bolag, eller till och med varje distriktskontor, själva ska formulera framtidssäkrade avtal.

Stockholmshem tar gärna del av det målgruppsanpassade kommunikationsmaterial som ska tas fram. Erfarenheter om hur kontorsverksamheten kan anpassas för att förenkla och utöka återvinningen av olika plastfraktioner är liknande på många ställen inom staden. Dessa erfarenheter borde bygga på kvantitativ- och kvalitativ kunskap och vi ställer gärna upp som referensgrupp för att ge inblick i den vardagliga hanteringen av plast inom bolaget.

Vi byggande bolag har en stor roll att spela i att minska plastanvändningen på våra byggen. Vi ser positivt på en pilotstudie inom våra projekt mellan 2022-2024 för att generera ny och bättre kunskap.

Stockholmshem ser också positivt på att Byggvarubedömningens loggbok används för fördjupade analyser. Här kan Staden som medlemsorganisation fortsätta att driva på utvecklingen, särskilt för att kunna följa upp statistik inom våra projekt. Detta ska dock ses som ett komplement till fortsatt uppföljning genom ILS-rapporteringen.

Vi välkomnar att Miljöbarometern publicerar den kunskap som idag finns och det som i framtiden sammanställs.

Stockholmshem välkomnar att Staden inom olika områden arbetar med privata entreprenörer för att återvinna plastfraktionen.

Stockholm Vatten och Avfalls remissvar har i huvudsak följande lydelse

Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) är positiva till att Stockholms stad har tagit fram en handlingsplan för hållbar plastanvändning, då detta område är ett av de mest kritiska för ett hållbart fossilfritt samhälle.

Handlingsplanen är föredömlig till sin utformning och struktur. Det är lätt att hitta åtgärderna och använda dem i den egna verksamhetsplaneringen. Alla stadens handlingsplaner kunde med fördel utformas på samma sätt.

Enskilda kommentarer

SVOA vill poängtera att användning av SVOAs kundregister enbart kan ske på ett sådant sätt som inte står i konflikt med GDPR.

SVOA ser vidare att de föreslagna åtgärderna kan komma att bli mycket kostsamma och att tänkt finansiering kan behöva förtydligas.

Sid 9. Inköp. ”Den rekommenderade behandlingsmetoden blir därför förbränning” Alla typer av plastförpackningar, även komposterbar plast, ska enligt producentansvarslagstiftningen sorteras som plastförpackningar. SVOA anser att det är missvisande att hänvisa direkt till förbränning. Meningen bör helt tas bort då det finns många andra skrivningar i handlingsplanen som beskriver problematiken med den komposterbara plasten och att den bör undvikas.

Sid 10. Avfall, första stycket: ”Idag finns system främst för insamling av förpackningar, system för insamling av övrig plast existerar bara inom vissa segment och i vissa fall i pilotskala. För att nå målsättningen krävs förändrade avtal med avfallsentreprenörerna.” Detta behöver förtydligas. SVOA ser inte hur förändrade avtal skulle göra skillnad. Sista meningen i stycket bör strykas alternativt omformuleras med en hänvisning till den utredning som SVOA enligt handlingsplanen ska genomföra avseende insamling av övrig plast.

Åtgärd 1.4. Åtgärden avser att samla in information något som kan beröra samtliga förvaltningar och bolag. I handlingsplanen är enbart serviceförvaltningen och miljöförvaltningen utpekade. SVOA ser att åtgärderna bör fördelas på alla berörda förvaltningar och bolag.

Åtgärd 4.1: ”Att kommunicera med det lokala föreningslivet inom stadsdelarna eller nyttja befintliga arrangemang som exempelvis Parkteatern kan vara olika vägar för att nå ut.” Meningen är för detaljerad och bör strykas.

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030

Kommunstyrelsens råd för Agenda 2030:s yttrande daterat den 26 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Rådet konstaterar att handlingsplanen fyller ett viktigt behov, och är resultatet av ett gediget arbete. Rådet vill särskilt understryka vikten av det som framkommer i handlingsplanen om att staden ska använda sig av sin stora möjlighet att påverka marknaden. Staden är inte bara en kund som behöver anpassa sig till marknaden, utan kan genom sin storlek påverka utbudet på marknaden.

Rådet vill särskilt lyfta problematiken med den ökande e-handeln och dess betydelse för ökad plastproblematik i flera olika delar. Detta är en frågeställning som staden särskilt bör ha med sig i den kommande dialogen med medborgarna utifrån handlingsplanen.

Rådet framhåller slutligen hur staden bör använda sig av de olika forum och verktyg staden har för samverkan och kontroll av andra aktörer såsom näringsliv och privata bostadsvårdare när handlingsplanen ska förverkligas.

IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sveriges yttrande daterat den 30 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Plasterna bidrar till minskad klimatpåverkan

Det stämmer att nästan all plast i dag tillverkas av fossila råvaror och att förbränning av plast därför bidrar till klimatpåverkande utsläpp. Men ur ett livscykelperspektiv bidrar plasterna däremot till att vi minskar beroendet av fossila råvaror, minst 10 gånger mer än vad som går åt för tillverkningen. Skulle vi ersätta dagens användning av plast i Europa med andra material (där det är möjligt) så skulle vikten på produkterna öka med cirka 274 procent.

Utsläppen av växthusgaser skulle öka med 61 procent. Dessutom är plasterna viktiga för övergången till förnybar energi genom användningen i vindkraftverk, solpaneler och elfordon. Detta är viktigt att ha med när man utformar en handlingsplan för plast. Framförallt om man funderar på att välja andra material. Däremot är det självklart att vi ska öka återvinningen och användningen av alternativa råvaror för då blir klimatnyttan ännu större.

Onödig plastanvändning

Vi måste se över allt vårt materialutnyttjande och använda de naturresurser vi tar i anspråk på det mest effektiva sättet. Att bara fokusera på plasten i detta sammanhang riskerar att leda till suboptimeringar där klimatsmarta plastprodukter byts ut till mindre miljövänliga alternativ. Det kan verka attraktivt att byta ut en avfallspåse i plast mot en motsvarande påse i papper men man riskerar då att samtidigt kraftigt öka den mängd material som totalt används. En större sopsäck i papper väger tex dubbelt så mycket som motsvarande i plast, och där är plastsäcken i många fall även tillverkad av en hög andel återvunnen plast. En färdplan för hållbar materialanvändning där man tar ett helhetsgrepp kring sin resursförbrukning skulle kunna vara ett betydligt kraftfullare verktyg för att nå målen om en resurssmart och fossilfri stad.

Användningen av biobaserad plast

Biobaserade plaster finns, som det konstateras i färdplanen, inte tillgängliga i någon större omfattning på världsmarknaden idag. Knappt 1 procent av den plast som sätts på marknaden är idag helt eller delvis baserad på bioråvara. Utvecklingen går dock fort framåt och volymen tillgänglig biobaserad plast bedöms öka från 2,1 miljoner ton till cirka 2,9 miljoner ton mellan åren 2020 och 2025. En majoritet av den biobaserad plast som sätts på marknaden används idag till förpackningar. Tack vare att dessa biobaserade polymerer i många fall är godkända för livsmedelskontakt kan de även användas i dessa krävande applikationer där återvunna plaster är svåra att använda. Och det är således i denna typ av applikation som biobaserade plast kan göra mest nytta.

Att ha som strategi att dessa material ska användas i produkter som inte kan återvinnas utan kommer gå till förbränning riskerar att leda till suboptimering där återvinningsbar biobaserad plast, i många fall klassade för livsmedelskontakt, går förlorad. Fokus bör snarare vara på produktens funktion och tillse att produkterna använder minimalt med material med låg klimatpåverkan men utan att riskera produktens funktion. I de fall en återvunnen plast är möjlig är detta att föredra. Även motivet att dessa plasttyper ger lägre klimatavtryck vid förbränning kan diskuteras, på lokal nivå är det så klart sant, men klimatet är ett globalt problem. För lokalt fokus leder inte till ökad klimatnytta utan att utsläppen bara flyttas någon annanstans. En ökad efterfrågan på biobaserad plast är däremot positivt och denna kan nås genom till exempel kravställning i offentlig upphandling.

Ingen plast ska förbrännas i onödan

Den övergripande ansatsen att plast inte ska förbrännas i onödan är mycket bra. I handlingsplanen finns flera förslag på hur man kan tillse att mer plast samlas in, sorteras och skickas till materialåtervinning. Här finns en stor potential att kraftigt minska den mängd plast som går till förbränning och öka mängden plast som återvinns. Både när det gäller förpackningar men även plast i andra applikationer.

Producenterna investerar nu genom Svensk Plaståtervinning i en kraftigt utökad sorteringskapacitet och återvinningskapacitet för konsumentförpackningar i sin anläggning i Motala genom projektet Site Zero. Den nya kapaciteten kommer att vara på plats under 2023 och man kommer då gå från att sortera ut 4 fraktioner till 12 fraktioner. Den plast som trots allt kommer att behöva gå till förbränning kommer göra så i en anläggning med koldioxidinfångning. En av de stora utmaningarna är dock att inte ens hälften av alla förpackningar som sätts på marknaden sorteras ut för återvinning utan hamnar i restavfallet. Här kan åtgärder göras för såväl ökad fastighetsnära insamling som informationskampanjer. Det är även mycket positivt att Stockholm Exergi har investerat i en eftersorteringsanläggning. Här kommer stora mängder felsorterad plast kunna räddas årligen och skickas till återvinning istället för att gå till förbränning. Det är dock viktigt att komma ihåg att denna typ av anläggning endast ska ses som ett komplement till en separat utsortering

då kvaliteten på den utsorterade plasten blir sämre än de förpackningar som sorterats ut separat.

I promemorian som regeringen nu har skickat ut på remiss "En förbättrad förpackningsinsamling" föreslås, utöver att kommunerna ska ta över insamlingsansvaret för konsumentförpackningar, även att fler mottagningspunkter för verksamhetsförpackningar ska upprättas. Detta tillsammans med ett förtydligande av verksamheternas ansvar att sortera ut sina förpackningar och skicka dessa till återvinning har potential att leda till en kraftigt ökad återvinning av även dessa flöden.

Sedan augusti 2020 gäller nya krav på sortering av bygg och rivningsavfall i ett antal fraktioner, bl.a. plast, och dessa ska sorteras ut på plats och skickas för materialåtervinning. Dessa nya regler har potentialen att kraftigt öka mängden plast som återvinns från byggsektorn förutsatt att de efterföljs fullt ut.

Våra företag som tillverkar styva byggplastprodukter önskar att det blir möjligt att lämna avfall från dessa produkter på kommunernas återvinningscentraler. Här skulle Stockholms stad kunna gå före och ha en fraktion för dessa produkter på återvinningscentralerna.

Krav vid offentlig upphandling

Offentlig upphandling är ett bra verktyg för att stimulera marknaden att utveckla förpackningar och produkter i återvunnen råvara. Här kan Stockholms stad vara med och göra stor skillnad och målet att förpackningar ska bestå av återvunnet och återvinningsbart material i största möjliga mån är mycket bra.

Vi har dessutom medlemsföretag som tillverkar plaströr och plastgolv som också är intresserade av krav på återvunnen plast vid offentlig upphandling. Viktigt att vi kan ha en dialog om lämpliga krav och att regeringen kan driva detta inom EU.

Ett annat område där Stockholm stad kan bidra till ökad plaståtervinning är vid installation av plastgolv. Här kan det ibland uppstå så mycket som tio procent spill i form av tillskurna kanter och restbitar. Golvbranschen har ett kostnadsfritt insamlingssystem så att installationsspillet tas tillvara på ett miljöriktigt sätt. GBR Golvåtervinning tar hand om alla golv- och väggmaterial av plast från alla större leverantörer på den svenska marknaden.

Insamlingssystemet är kostnadsfritt för beställaren och dessutom en kostnadsfri hantering för byggaren till skillnad från den vanliga avfallshanteringen. Dessutom finns möjlighet till projektspecifik uppföljning, så att man kan beräkna sin koldioxidbesparing. Trots detta samlades bara en femtedel in under 2018. Det innebär att nästan 1 500 ton golvspill förbrändes tillsammans med annat avfall. Varje ton plastgolvrester som bränns skapar 2 ton koldioxid. Det är viktigt att öka materialåtervinningen eftersom klimatpåverkan av förbränningen är så mycket större.

GBR uppmanar beställare att föreskriva golvåtervinning som krav i upphandlingen och har tagit fram en guide till upphandlare. Här skulle Stockholm stad kunna bidra till ökad plaståtervinning genom att ställa dessa krav vid upphandlingen att allt golvspill ska samlas in genom de system som redan finns. På så sätt gynnas återvinningen – och klimatet.

Man ska däremot alltid fundera kring vilka krav man ställer vid upphandlingen. Upphandlingsmyndighetens kriterier för förpackningar för livsmedel och sjukvårdsmaterial är till exempel delvis baserad på den manual som FTI tagit fram för återvinningsbara förpackningar. Denna är dock framtagen med utgångspunkt i den sortering och återvinning som görs av konsumentförpackningarna. Förutsättningarna för verksamhetsförpackningar kan se helt annorlunda ut både gällande insamling och senare sorterings och återvinningsmöjligheter. Här krävs god kännedom om det system man är en del av så att rätt krav ställs vid upphandlingen.

Farliga ämnen i plast

Det stämmer att vissa monomerer kan vara farliga men eventuella risker hanteras genom kemikalielagstiftningen REACH. Ett bra exempel är bisfenol A som på grund av sina farliga egenskaper begränsas på olika sätt. BPA kan användas i material som kommer i kontakt med livsmedel inom EU men max 0,05 mg/kg tillåts migrera ut från materialet till maten. Dock är BPA förbjudet i nappflaskor för spädbarn i hela EU sedan juni 2011 och i plastflaskor och förpackningar som innehåller mat för spädbarn och barn under tre år sedan september 2018. BPA får användas till material i leksaker men för leksaker för barn upp till tre års ålder och i

alla leksaker som är avsedda att placeras i ett barns mun får maximalt 0,04 mg/l BPA migrera ut.

Olika plaster har olika egenskaper och miljöpåverkan. Därför är det viktigt att väga in alla olika aspekter vid materialval och inte bara gå efter monomerernas inneboende hälso- och miljöklassificering.

När det gäller skadliga tillsatser i plast visar Kemikalieinspektionens tillsyn att de flesta varor med särskilt farliga ämnen i är tillverkade utanför EU, ofta i Kina. Tillverkaren är då inte skyldig att informera företaget de säljer till om innehållet. Därför är det viktigt att det EU-baserade företaget, som köper in från exempelvis Kina, ställer krav på tillverkaren.

Det står i handlingsplanen att mjukgjord PVC kan bestå av upp till 70 procent ftalater. Det är extremt mycket och vanliga PVC-produkter innehåller inte så mycket mjukgörare. Exempelvis innehåller golv mellan 6–30 % mjukgörare och en mjuk profil upp till 40 %. Det står sedan att ”flera sorters ftalater är kända för sina hormonstörande egenskaper.” Vi vill informera om att det är fyra ftalater som beslutades vara hormonstörande för människa år 2017 (DEHP, DBP, DIBP och BBP). Dessa var sedan tidigare klassificerade som reproduktionstoxiska och det har krävts tillstånd för att få använda dessa inom EU sedan 2015. Från den 7 juli 2020 får inte varor släppas ut på marknaden inom EU om de innehåller DEHP, DBP, BBP eller DIBP enskilt eller i någon kombination i en halt på 0,1 viktprocent eller högre i det mjukgjorda materialet. Den europeiska PVC-branschen har under en längre tid arbetat med att byta ut dessa mjukgörare mot moderna och säkra alternativ. I Sverige var PVC-branschen ännu tidigare med att byta ut dessa. Svenska golv tillverkare hade senast till och med år 2000–2001 bytt ut DEHP, som tidigare varit dominerande.

Det står i handlingsplanen att ”Till de mer problematiska plasterna räknas PVC (även kallad vinyl) och PC.” Att PVC anses som problematisk beror antagligen på de diskussioner som har varit kring vissa tillsatser i PVC. Modernt producerad PVC innehåller dock inga farliga tillsatser och innebär inga miljö- eller hälsorisker under materialets livscykel. PVC-produktionen i Europa uppfyller högt ställda miljökrav och processerna vid tillverkning förbättras kontinuerligt. Sedan har PVC många fördelar som att plasten ger produkter med lång livslängd som också kan materialåtervinnas många gånger. PVC är också den plast som har återvunnits längst och idag återvinns nästan 800 000 ton årligen i Europa. Därför är PVC-branschen ett föredöme när det gäller cirkulär ekonomi för plast. PVC är också klimatsmart eftersom det vid tillverkning av PVC bara används 43 procent fossil olja eller gas, resten är koksalt. De flesta andra plaster görs enbart på fossila råvaror. Nu finns det också PVC tillverkat av fossilfria råvaror. Polykarbonat (PC) tillverkas av bisfenol A (BPA) men PC kan användas på ett säkert sätt. PC har också unika egenskaper och är därför viktig för att vi ska kunna tillverka produkter som t.ex. lätta säkerhetskomponenter i bilar och byggmaterial, mobil kommunikation, isoleringsmaterial i byggnader och professionella växthus, medicinsk utrustning, flergångsprodukter och modern optisk datalagring, för att bara nämna några.

Det står i handlingsplanen att ”Den plast som innehåller särskilt farliga ämnen ska inte cirkulera utan behöver istället förbrännas.” Vi tycker att man måste ha ett riskbaserat synsätt när det gäller återvinningen av äldre plastprodukter som innehåller särskilt farliga ämnen. Man måste även ta hänsyn till vad alternativet till att inte återvinna innebär. Det kan innebära en större risk att inte återvinna plastprodukterna samtidigt som man går miste om viktiga klimatbesparingar. Återvinningen ska alltid vara säker men det kan ändå innebära att det går att återvinna gamla plastprodukter.

Informationskampanjer

I handlingsplanen föreslås olika typer av informationskampanjer för att nå en hållbar plastanvändning vilket är en god ansats och kan leda till en ökad insamling och återvinning. Det är viktigt att den information som går ut till såväl verksamheter som privatpersoner är faktabaserad, rätt och riktigt. Här ställer vi på IKEM gärna upp bidrar med vår kunskap och kännedom om branschen.

Järfälla kommun

Järfälla kommuns yttrande daterat den 3 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Järfälla kommun ställer sig positiv till Stockholms stads handlingsplan för en mer hållbar plastanvändning. Det är värdefullt för arbetet med hållbar plastanvändning att staden har definierat en strategi för att stödja beslutstagande som berör plast ur alla miljöaspekter och dessutom formulerat åtgärder för att skapa en hållbar plastanvändning.

Strategin lyfter relevanta områden (inköp, användning och avfall) men Järfälla kommun föreslår att ett område ”Behov” läggs till innan inköp för att ta ställning till behovet av plastprodukten. Staden kan påverka både medarbetare och invånare till att ta hållbara beslut genom information. Att inför varje inköp ta ställning till behovet av produkten medför minskad plastanvändning och förebyggande av uppkomst av plastavfall. Det nämns i texten för inköp men kan tydliggöras i ett eget steg i den cirkulära strategin.

I beskrivningen av strategin står det att den anger riktning för organisationen och avser alla verksamheters beslut rörande plast. Vi föreslår en tydligare beskrivning av vilka som omfattas av handlingsplanen och tror att den skulle få större genomslag om den tydligt anger att kommunbolagen och de entreprenörer som arbetar för staden samt byggherrar som bygger i staden omfattas.

De åtgärder som är framtagna inom strategins områden samt för kommunikation kring hållbar plastanvändning uppfattas som relevanta och genomförbara. Sättet att sortera åtgärderna på som i bilagorna 1 och 2 uppskattas eftersom det ger en relevant överblick utifrån intresse och behov. Bilaga 3 är mycket intressant och informativ, särskilt avsnittet kring flöden. Även om det inte går att ta fram exakta mängder så är det viktigt med verklighetsförankring.

Överväganden

Järfälla kommun är positiv till handlingsplanen i sin helhet. Det finns många tydliga beskrivningar om hur och varför olika krav och ställningstaganden ska göras liksom relevanta åtgärder för att nå en hållbar plastanvändning i staden. Några kommentarer bifogas (bilaga Kommentarer till HP för hållbar plastanvändning). De viktigaste synpunkterna är att handlingsplanen genomgående ska ha samma titel och ett förslag om att lägga till ett område för behovsutredning i strategin.

Vilka omfattas av handlingsplanen?

Sida 6. Det är otydligt vilka som omfattas av handlingsplanen. Under rubriken Plaststrategi står det att handlingsplanen är en vägledning vid beslut för en mer hållbar plastanvändning i Stockholms stad, liksom att så gott som alla i staden berörs av strategin. Syftar man till organisationen eller omfattas invånarna? Under avsnittet med strategin (sida 7) står det att den anger riktning för organisationen och avser alla verksamheters beslut rörande plast. Bolagen beskrivs som ansvariga i åtgärderna men det kunde förtydligas i handlingsplanens inledande stycken. Handlingsplanen skulle få ett större genomslag om den tydligt även omfattar kommunbolagen och de entreprenörer som arbetar för staden samt byggherrar som bygger i staden.

Strategi

Sida 8. Saknar strategi för att förenkla bra inköp och förtydligande av konsekvenser av mindre bra inköp. Strategin bör vara att förenkla systemen så att man väljer andra material, att förtydliga konsekvenserna kan göra att man inte väljer samma efter vana eller lättja.

Strategin som helhet skulle kunna ha ett steg före inköp. Kanske att det skulle kallas ”Behov”. Det finns en punkt under inköp att onödiga avrop av plast ska undvikas men det bör lyftas tidigare och i bredare omfattning. De fyra första punkterna under ”Användning” skulle kunna flyttas till ”Behov”. En strategi kan vara att arbeta för att varken staden, verksamheterna eller medborgarna köper in plast om det inte är absolut nödvändigt. Staden kan välja att vara en spelare och påverka marknaden mot att minska produktion av plastprodukter. Om inte plasten finns på marknaden så riskerar man inte att köpa in den.

Det nämns i texten (sida 10) att målsättningen är att ingen plast ska förbrännas i onödan och att staden på central nivå behöver verka för att det finns system för återvinning och återbruk. I punkterna under avfall i strategin (sida 8) föreslås tillägg av punkten "Säkerställ att plast inte energiåtervinns i onödan" och en punkt om att utveckla system för utsortering av plast i avfall, både felsorterad plast och plast som inte är förpackningar.

Specifika redaktionella synpunkter

Handlingsplanens namn

Sida 1, 2, 23. Handlingsplanens namn varierar mellan hållbar och minskad plastanvändning. Se till att det är konsekvent. Förord Sida 3. Det finns ett överflödigt "i" i den näst sista meningen i förordet.

Avfall

Sida 10. Stycket som börjar "Plast som hamnar i utemiljön" handlar mer om avfall än om användning och bör stå under rubriken "Avfall".

Koppling till andra styrdokument

Sida 12. I första stycket, andra meningen under rubriken "Koppling till andra styrdokument" är det inte tydligt vilken handlingsplan som åsyftas. Föreliggande = aktuella. Finns det en aktuell handlingsplan som heter Handlingsplan för minskad plastanvändning? Antagligen avses den här handlingsplanen och då bör det stå "Handlingsplan för hållbar plastanvändning". Kanske att föreliggande kan tas bort. Fast när handlingsplanen är antagen så är den ju "föreliggande".

Lång mening

Sida 23. Sista meningen i det första stycket under Intern kommunikation/Genomförandet är meningen lång. Förslag till uppdelning:

Exempelvis har Göteborgs stad arbetat aktivt med förebyggande av avfall i projektet "Det avfallssnåla äldreboendet". Det visar att äldreboendet Sekelbo genom åtgärder har förebyggt 4,5 ton avfall vilket motsvarar 10,5 ton koldioxidekvivalenter och inköps- och avfallskostnader motsvarande drygt 140 000 kronor under ett år.

Hänvisning till bilaga 3

Sida 25. Jättebra att en sådan här kartläggning har gjorts och inkluderas. Eventuellt kan en hänvisning göras till Bilaga 3 så att man redan här vet att man kan få reda på mer.

Rätt rubrik?

Sida 52. Varför har rubriken sammanfattning här? Känns överflödigt/förvirrande. Behövs det en rubrik anser vi att stycket snarare är inledning till än en sammanfattning av det som beskrivs i följande stycken.

Länsstyrelsen Stockholm

Länsstyrelsen Stockholms yttrande daterat den 16 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Det är positivt att Stockholms stad har tagit fram en ny handlingsplan för hållbar plastanvändning och att Länsstyrelsen i Stockholms län har beretts möjlighet att ge synpunkter på denna. Länsstyrelsen tycker att det är en välskriven handlingsplan som ger en god förståelse för stadens situation gällande plast och framtida åtgärder för en mer hållbar användning. Det är bra att handlingsplanen tydligt visar hur den relaterar till andra styrdokument så som miljöprogrammet, och handlingsplanerna för klimat, avfall och mikroplast. Länsstyrelsen tycker även att det är positivt att handlingsplanen riktar till hela staden och inte bara till den egna verksamheten.

Länsstyrelsen har några synpunkter som ytterligare skulle kunna förstärka programmet.

- Länsstyrelsen anser att det är mycket positivt att plaststrategin som ingår i handlingsplanen utgår från avfallstrappan. Länsstyrelsen föreslår däremot att handlingsplanen skulle kunna stärkas av ett större fokus på avfallsförebyggande aktiviteter där man exempelvis undviker avrop på hela produkter och inte enbart produkter av plast. Många produkter kommer i förpackningar gjorda av plast eller levereras med stötdämpande material i plast. Att undvika avrop på produkter generellt ger positiv effekt inom alla miljöområden, inklusive plast.
- Länsstyrelsen tror att handlingsplanen även skulle stärkas av att koppla an till de nationella miljömålen som nu utgör den ekologiska delen av Agenda 2030 i Sverige.

Nacka kommun

Nacka kommuns yttrande daterat den 29 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Nacka kommun bedömer att handlingsplanen ger ett bra stöd för insamling, sortering, återanvändning och återvinning av plast, samt visar hur upphandling kan vara ett stöd för detta. Nacka kommun saknar resonemang under rubriken upphandlingen, om hur annat material kan ersätta plast, varubedömning vid inköp inom andra sektorer än bygg- och anläggning samt krav på att återvunnen plast inte innehåller miljöfarliga kemikalier, som till exempel PFAS.

Som handlingsplanen är utformad riskerar dämpningen av klimatavtrycket att bli kortsiktig. Planen resonerar kring fossil plast, men det framgår inte att återvinningen gradvis minskar plastens kvalitet vilket gör att den behöver förbättras antingen med färsk plast eller med nya kemikalier. Dessutom tyder forskning på att återvunnen plast förlorar energikvalitet, vilket påverkar om plasten ska hanteras som bränsle eller deponeras när den inte längre kan återvinnas. Därmed riskerar planen att fortsätta att påverka klimatet, genom tillverkning utomlands. Den riskerar även att minska energinyttan med den uttjänta plasten, vilket i förlängningen kan göra att mer plast deponeras. Handlingsplanen skulle därför behöva kompletteras med beskrivning av plastens livscykel, så att det framgår när plast inte längre kan återvinnas samt hur den då ska identifieras, sorteras ut och hanteras; vilken effekt återvinningen har på plasten som energikälla; och hur man undviker en slutprodukt som måste deponeras. För att minska klimatavtrycket mer långsiktigt skulle handlingsplanen även behöva ett utvecklat resonemang kring alternativ till plast och när det är lämpligt att upphandla annat material. Det skulle även adressera frågan om spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen.

En viktig del i uppdraget bakom handlingsplanen var att ta ett helhetsgrepp i plastfrågan. Handlingsplanens avgränsningar tar dock bort viktiga delar av helheten, till exempel mikroplaster och åtgärdernas kostnadseffektivitet. Mikroplasterna innebär i sig en viktig del av plastens miljö- och hälsopåverkan, både från partiklarna i sig och genom att partiklarna kan transportera miljöfarliga kemikalier. Enligt handlingsplanen tas detta med i Stockholms stads kemikalieplan istället, vilket kan vara relevant. För att säkerställa att kemikalieplanen och handlingsplanen för plastanvändning går hand i hand, bör dock mikroplaster tas med som faktor i byggvarubedömningen vid upphandling av plast, samt finnas med i bedömningen av insamlings- och återvinningsalternativ.

Naturskyddsföreningen

Naturskyddsföreningens yttrande daterat den 29 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning:

- Föreningen ställer sig generellt positiv till handlingsplanen och förslagen i den
- Att minska användning av engångsplast ska alltid vara det första alternativet
- Det är viktigt att inkludera livscykelanalyser när det kommer till åtgärder som syftar till ersättning av plastartiklar
- Det är viktigt att kommunen arbetar aktivt med att minska inköp av plast som innehåller hälsoskadliga kemikalier
- Föreningen vill poängtera vikten av att arbeta aktivt med handlingsplanens första punkt "Undvika onödig användning av förbrukningsartiklar i plast" då all plast har sina problem
- Föreningen vill poängtera att kommunen som byggherre bör ställa långtgående krav på att plast ska minimeras vid nybyggnation och renovering
- Föreningen skulle önska att handlingsplanen innehåller tydligare uppföljning och avstämning för varje delmål

Föreningen uppskattar att Stockholms stad har satt upp denna handlingsplan för att minska plastanvändning inom staden. Detta är viktigt då plast är dåligt ur såväl klimat-, miljö- och hälsoperspektiv. Föreningen ställer sig generellt positiv till handlingsplanen och förslagen i den, men har några synpunkter:

1. Föreningen vill understryka att det viktigaste av era åtgärder under 1.1. är arbetet att minska användning av engångsplast, och att det alltid ska vara det första alternativet. Att ersätta engångsplast med andra material har andra konsekvenser, så det är viktigt att inkludera livscykelanalyser när det kommer till åtgärder som syftar till ersättning av plastartiklar. T.ex. så leder träbaserade material till mer skogsavverkning. Föreningen förstår att plast behövs i flera avseenden inom staden, och då vill vi poängtera att plast som köps bör vara kemikaliesmart plast, så långt det går. Plast kan innehålla hälsoskadliga kemikalier som t.ex. bisfenoler och ftalater, och det är viktigt att arbeta aktivt med att minska inköp av t.ex. PVC och PC-plast. Det kan vara svårt att veta vilken plast som är bra, så vi ser gärna att detta arbete prioriteras. När alternativet finns bör alltid miljömärkta produkter köpas in. När plast innehåller skadliga kemikalier går det dessutom inte att få till en god materialåtervinning då dessa kemikalier på sikt måste fasa ut ur systemet för att kunna producera miljövänlig och hållbar materialåtervunnen plast i framtiden.
2. Under avsnitt 2.2 vill föreningen poängtera vikten av att arbeta aktivt med handlingsplanens första punkt "Undvika onödig användning av förbrukningsartiklar i plast" då all plast har sina problem (kostar energi att producera, är svårt att återvinna och kan innehålla skadliga kemikalier). Föreningen ser även gärna att kommunen tar in kemikalieaspekten under användning, även om det även är med under 1.1. samt behandlas i "Stockholms stads kemikalieplan 2020–2023". Att minska exponering för skadliga kemikalier via plastanvändning bör vara en viktig del i arbetet med plastanvändning. Under avsnitt 2.3 vill föreningen poängtera att kommunen som byggherre bör ställa långtgående krav på att plast ska minimeras vid nybyggnation och renovering. Som exempel borde golv och väggar av PVC bytas ut mot kakel, klinker och linoleum.
3. Åtgärderna som presenteras i handlingsplanen innehåller förslag men inga mätbara mål med uppföljning, vilket gör det svårt att mäta effektiviteten. Föreningen skulle önska att handlingsplanen innehåller tydligare uppföljning och avstämning för varje delmål.

Region Stockholm

Region Stockholms yttrande daterat den 1 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Handlingsplan för hållbar plastanvändning 2022-2026 utgör ett internt planeringsdokument för Stockholms stad och har ingen direkt påverkan på Region Stockholms verksamhet.

Region Stockholm konstaterar att Stockholm stad och regionen står inför flera likadana utmaningar avseende hållbar plastanvändning, exempelvis när det gäller innehåll av miljö- och hälsofarliga ämnen, tillgång till biobaserad råvara, utfasning av fossil råvara, samt begränsade återanvändnings- och återvinningsmöjligheter.

Region Stockholm ser stora möjligheter till samverkan mellan Region Stockholm och Stockholms stad för att lösa dessa utmaningar, framförallt inom vård- och omsorgsrelaterade områden, såsom cirkulära och biobaserade skyddsförkläden, andra förbrukningsmaterial samt utfasning av miljö- och hälsofarliga ämnen. Det finns också möjlighet att samverka för att gemensamt identifiera ekonomiskt effektiva prioriteringar och åtgärder med stor hållbarhetsnytta kopplat till hållbar plastanvändning.

Region Stockholm ser positivt på att det vägledande materialet som ska tas fram om hur fristående aktörers verksamheter kan bidra till en hållbar plastanvändning förankras med Region Stockholm då regionen har kompetens inom vårdhygien som kan bidra i frågan.

Region Stockholm håller med om att data över plastinköp och plastavfall ska publiceras löpande på Miljöbarometern. På så sätt kan kommuninvånare, medarbetare och andra intressenter följa hur arbetet med handlingsplanen fortlöper.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Staples Sverige

Staples Sveriges yttrande daterat den 29 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Övergripande är vi positiva till handlingsplanen, grunden är bra. Tydligt att klimatsmart plastanvändning behöver delas på engångsprodukter och flergångsprodukter och per funktion, vilket är förenligt med den syn vi och experter inom området som vi arbetar med anser är den bästa vägen framåt ur ett klimat- och livscykelperspektiv. Däremot blandas nyttan av bioplast och återvunnen plast versus papper ihop genom handlingsplanen.

Exempelvis: Soppåsen gör sig klimatsmartast och bäst i bioplast (inte papper). Flergångsartiklar gör sig bäst i återvunnen fossil plast eller återvunnen bioplast. Det är viktigt att Stockholm stad inte låser in utvecklingen till omställning från plast till papper. Det är mindre bra ur ett systemperspektiv. Vi behöver den cirkulära fossila plasten för att klara vårt gemensamma klimatmål. Vi behöver köpa in produkter som är designade för att klara materialåtervinning. Här behöver vi gemensamt identifiera vilka kemikalier och/eller behandlingar som gör det svårt att materialåtervinna plasten, inte bara farliga ämnen.

Antagande/Påstående

Vi känner heller inte igen oss i ett antagande/påstående som Stockholm Stad lyfter fram ” När oljepriset är lågt sjunker också efterfrågan på återvunnen plast och med den stora mängden plastsorter som finns är det idag svårt att få avsättning för den återvunna plasten.” Vi undrar vart detta påstående är sprunget ur då vi inte delar den uppfattningen. Övergång från jungfruliga plaster till cirkulära plaster är viktigare för att öka incitamentet för en cirkulär ekonomi. Med ett antagande om att det inte finns lönsamhet i återvunnen plast saknas en motiverande faktor för marknaden. Det är inte automatiskt bättre att ersätta plast med papper.

Existerande handlingsplaner

Vi noterar även att den redan liggande handlingsplanen hade kunnat förtydligas för att visa vägen för en mer cirkulär omställning, där formulering som: ”Minskad mängd jungfrulig fossil plast genom krav i upphandling” hade varit ett tydligare ställningstagande. Något att beakta framöver.

Viktigt med bra sortiment

Här saknar vi tydligare definition av vad Stadsdelsförvaltningarna menar med ”bra sortiment” respektive ”bra produkter” för att kunna ge bättre feedback. Är det enkom produkter som berörs av plaststrategin man åsyftar här. Vad menar man på saknas i den information som ges idag? Beror den på begränsningar i de olika inköpsportaler som nyttjas eller beror den på avsaknad av information från oss som leverantörer?

Kommentarer Bilaga – Handlingsplan

1.1 - Följa stadens plaststrategi vid centrala upphandlingar av förbrukningsartiklar och andra plastintensiva sortiment.

Åtgärden

Oklart om åtgärderna är rangordnade men för att driva en mer klimatsmart användning av plast ser vi att punkt 2 och 3 bör byta plats till nedan:

1. Ersätta eller komplettera engångsprodukter med flergångsalternativ
2. Efterfråga produkter i återvunnen plast
3. Efterfråga produkter i andra material än plast

Den cirkulära fossila plasten är viktig att få med i den offentliga ekonomin för att klara klimatutmaningen.

1.2 - Föra en kontinuerlig dialog med avtalade leverantörer om att minska plasten i sortimentet samt i förpackningar och emballage

Åtgärden

Här ser vi att det är viktigt att de man listar de ersättningsprodukter som är mer hållbara enligt det exempel som ligger med ”byte till flergångsartiklar eller artiklar i återvunnen plast”.

1.3 – Kravställa smart hantering av soppåsar

Åtgärden

Här vill vi mena på att vi, tillsammans med de experter vi arbetar med, är av annan åsikt rörande soppåsar i papper. Detta är inte det mest klimatsmarta valet då soppåsar går till förbränning. Här bör det vara påsar som har det lägsta samlade klimatavtrycket som nyttjas.

1.4 - Redovisa hur inköpen av förbrukningsartiklar i plast ser ut och presentera resultaten på miljobarometern.stockholm.se

Åtgärden

Åtgärden/strategin för respektive förbrukningsartikel i plast bör vara inriktade mot funktion istället för en samlad strategi för alla funktioner/kategorier.

Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingen

Svenska förpacknings- och tidningsinsamlingens yttrande daterat den 30 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Plast är ett i många sammanhang välfungerande material med i vissa tillämpningar unika egenskaper. Det bör därför understrykas att det inte är plast som material som ska undvikas, det är att säkerställa att plasten kan vara del av en cirkulär ekonomi som är det viktiga.

Stadens initiativ bör samordnas med initiativ på nationell nivå såsom regeringens aviserade satsning på cirkulär och fossilfri offentlig upphandling.

Vi välkomnar både förslag med krav på innehåll av återvunnen råvara och med krav på återvinningsbarhet som avfall. Dock med tillägget att återvinningsbarhet bör vara tydligare definierad än att bara hänvisa till avfallshierarkin. Materialåtervinning kan delas upp i cirkulär och linjär dito. Cirkulär materialåtervinning syftar på cirkulära kretslopp, det vill säga att den produkt som plastavfallet återvinns till måste dels ha en reell efterfrågan och dels sedan som avfall sin tur kunna materialåtervinnas cirkulärt.

Vi instämmer i att biologisk nedbrytning av plast inte har visat sig fungera i en svensk kontext.

Vi välkomnar att staden gör insatser för att öka källsorteringen av plastförpackningsavfall. Det behöver dock även beaktas att utformningen av insamlingen kan ha en betydande påverkan i vilken utsträckning insamlad plast kan materialåtervinnas.

Det bör noteras att lagstiftningen för avfall är komplex och att allt avfall inte kan eller ska hanteras enligt samma bestämmelser. Exempelvis omfattas de flesta, men inte alla, förpackningar av förordningen om producentansvar för förpackningar. Stadens verksamhet behöver därför beakta de förändringar som har aviserat kring denna förordning.

Specifika kommentarer till några av handlingsplanens punkter

1.1 Följa stadens plaststrategi vid centrala upphandlingar av förbrukningsartiklar och andra plastintensiva sortiment 'Efterfråga produkter i andra material än plast' - Att ensidigt ha som mål att minska mängden plast i exempelvis förpackningar kan leda till att man istället väljer förpackningar och material/materialkombinationer som har sämre förutsättningar att kunna materialåtervinnas. Bättre att fokusera på att i högre grad välja återvinningsbara lösningar, oavsett materialslag. I de fall materialåtervinning inte är möjlig borde fokus ligga på att välja artikel/material med lägst klimatpåverkan. Även andra material än plast har en klimatpåverkan. Bara för att man väljer en artikel i annat material än plast innebär det inte per automatik att klimatpåverkan blir lägre, det är ofta tvärt om.

1.2 Föra en kontinuerlig dialog med avtalade leverantörer om att minska plasten i sortimentet samt i förpackningar och emballage - Angående leverantördialog om förpackningars återvinningsbarhet: Leverantören har i många fall bristfällig kunskap kring vilka material och förpackningar som verkligen, i praktiken, materialåtervinnas. Dialog om möjlighet till materialåtervinning måste även inkludera avfallsentreprenören.

2.2 Följa stadens plaststrategi vid användning av förbrukningsartiklar 'Välja förbrukningsartiklar i andra material än plast' - Att ensidigt ha som mål att minska mängden plast i exempelvis förpackningar kan leda till att man istället väljer förpackningar och material/materialkombinationer som har sämre förutsättningar att kunna materialåtervinnas. Bättre att fokusera på att i högre grad välja återvinningsbara lösningar, oavsett materialslag. I de fall materialåtervinning inte är möjlig borde fokus ligga på att välja artikel/material med lägst klimatpåverkan. Även andra material än plast har en klimatpåverkan. Bara för att man väljer en artikel i annat material än plast innebär det inte per automatik att klimatpåverkan blir lägre, det är ofta tvärt om.

3.4 Möjliggöra källsortering av plastförpackningar - Ambitionen borde vara att möjliggöra källsortering av alla förpackningar, inte bara plastförpackningar. Vår (FTI:s) guide (som refereras till på s.18) gäller i första hand för konsumentförpackningar och de möjligheter/begränsningar som finns då dessa materialåtervinnas. Det förpackningsavfall som genereras av verksamheter hanteras i regel av någon avfallsentreprenör och det är inte säkert att deras hantering ser likadan ut.

Upphandlingsmyndigheten

Upphandlingsmyndighetens yttrande daterat den 29 november 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Upphandlingsmyndigheten ser det positivt att handlingsplanen synliggör en stor potential att främja en mer hållbar plastanvändning genom medvetna val av de artiklar och tillhörande förpackningar som specificeras i de centrala upphandlingarna, exempelvis att styra mot mer gemensamma avtal för avfallstjänster och en ökad samordning av upphandlingar och avtal generellt.

Det är värdefullt att handlingsplanen lyfter fram betydelsen av upphandlingsarbetet lägger grunden för hur användning och avfallshantering sedan kan ske och att inköpsvalen behöver vara underbyggda med marknadsanalys innan krav ställs i upphandling, dvs betydelsen av behovsanalys och tidigt strategiskt inköpsarbete.

För att skapa incitament så skulle även en koppling kunna göras till att stadens arbete bidrar till färdplansarbetet inom nationell platsamordning såväl som att strategiskt inköpsarbete och hållbar upphandling bidrar till alla agenda 2030 målen och 82% av de 169 delmålen enligt Nordiska ministerrådets rapport (maj 2021).

Kommentar kring avgränsningar och utmaningar

Handlingsplanen pekar på betydelsen av att budget, tid och resurser behöver prioriteras och avsättas av respektive förvaltning till arbetet eftersom handlingsplanen inte innehåller någon kostnadsberäkning av de åtgärder som föreslås, eller vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva. Som handlingsplanen lyfter så är det svårt att bedöma kostnader och mer detaljerad kunskap om plastflöden och volymer behöver tas fram, exempelvis var användning sker, plastens råvara och produkters innehåll.

Upphandlingsmyndigheten bedömer att handlingsplanen har stor potential till att inspirera flera kommuner och organisationer att arbeta mot hållbar plastanvändning.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsämnden

Särskilt uttalande gjordes av Deniz Butros m.fl. (V) enligt följande.

Vänsterpartiet välkomnar förvaltningens förslag för handlingsplan för hållbar plastanvändning. Problematiken med plast är lika viktig som komplex och behöver ett systematiskt helhetsgrepp, vilket planen också tar. Planen har en tydlig struktur med en strategi och följande handlingsplan som inkluderar både allmänna förhållningssätt och konkreta aktiviteter på kortare och längre sikt. Den omfattar hela kedjan från inköp till användning och avfallshantering. Det är också tydligt vilka nämnder och styrelser ska vara ansvariga för varje del av handlingsplanen.

Vi instämmer med kontorsremissinstanserna som har påpekat att implementeringen av planen behöver resurssättas. Den behöver även förankras i hela organisationen. Ansvaret att säkra tillräckliga resurser för plastarbetet ligger hos den styrande majoriteten, och varje förvaltning bör utse ansvariga tjänstepersoner som ska se till att planen blir implementerad. Det har även uttryckts oro för att belasta förvaltningarna med ett stort antal olika miljörelaterade styrdokument, och därför är det lägligt att inarbeta handlingsplanen i miljöprogrammet när det uppdateras nästa gång.

Stockholms stad är en stor och komplex organisation, och komplexiteten ökar med att många av stadens kärnverksamheter drivs av upphandlade företag. Hur garanterar man att upphandlade äldreboenden, förskolor, friskolor och andra verksamheter lever upp till planens ambitionsnivå? Det kräver väldigt mycket uppmärksamhet vid upphandlingar, en aktiv avtalsförvaltning och många arbetstimmar för uppföljning. Slutsatsen är att även denna styrning skulle underlättas och effektiviseras av att bedriva flera verksamheter i egen regi.

Avslutningsvis beklagar vi att den styrande majoriteten duckar för frågan om mikroplaster från vägtrafiken, den överlägset största källan av mikroplaster. Frågan ingår varken i handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast där den bäst skulle höra hemma eller i den aktuella planen.

Exploateringsämnden

Särskilt uttalande gjordes av Emilia Bjuggren m.fl. (S) och Susanne Urban (V) enligt följande.

Vi välkomnar förvaltningens förslag för handlingsplan för hållbar plastanvändning. Problematiken med plast är lika viktig som komplex och behöver ett systematiskt helhetsgrepp, vilket planen också tar. Planen har en tydlig struktur med en strategi och följande handlingsplan som inkluderar både allmänna förhållningssätt och konkreta aktiviteter på kortare och längre sikt. Den omfattar hela kedjan från inköp till användning och avfallshantering. Det är också tydligt vilka nämnder och styrelser ska vara ansvariga för varje del av handlingsplanen.

Vi instämmer med kontorsremissinstanserna som har påpekat att implementeringen av planen behöver resursättas. Den behöver även förankras i hela organisationen. Ansvar att säkra tillräckliga resurser för plastarbetet ligger hos den styrande majoriteten, och varje förvaltning bör utse ansvariga tjänstepersoner som ska se till att planen blir implementerad. Det har även uttryckts oro för att belasta förvaltningarna med ett stort antal olika miljörelaterade styrdokument, och därför är det lägligt att inarbeta handlingsplanen i miljöprogrammet när det uppdateras nästa gång.

Stockholms stad är en stor och komplex organisation, och komplexiteten ökar med att många av stadens kärnverksamheter drivs av upphandlade företag. Hur garanterar man att upphandlade äldreboenden, förskolor, friskolor och andra verksamheter lever upp till planens ambitionsnivå? Det kräver väldigt mycket uppmärksamhet vid upphandlingar, en aktiv avtalsförvaltning och många arbetstimmar för uppföljning. Slutsatsen är att även denna styrning skulle underlättas och effektiviseras av att bedriva flera verksamheter i egen regi.

Avslutningsvis beklagar vi att den styrande majoriteten duckar för frågan om mikroplaster från vägtrafiken, den överlägset största källan av mikroplaster. Frågan ingår varken i handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast där den bäst skulle höra hemma eller i den aktuella planen.

Fastighetsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog m.fl. (S) och Gerardo Berrios (V) enligt följande.

Vi välkomnar kontorets förslag till yttrande över stadens handlingsplan för hållbar plastanvändning. Problematiken med plast är lika viktig som komplex och behöver ett systematiskt helhetsgrepp, vilket planen också tar. Planen har en tydlig struktur med en strategi och följande handlingsplan som inkluderar både allmänna förhållningssätt och konkreta aktiviteter på kortare och längre sikt. Den omfattar hela kedjan från inköp till användning och avfallshantering och det är också tydligt vilka nämnder och styrelser som ska vara ansvariga för varje del av handlingsplanen.

Vi instämmer med de remissinstanser som har påpekat att implementeringen av planen behöver resursättas. Den behöver även förankras i hela organisationen.

Ansvar att säkra tillräckliga resurser för plastarbetet ligger hos den styrande majoriteten, och varje förvaltning bör utse ansvariga tjänstepersoner som ska se till att planen blir implementerad. Det har även uttryckts oro för att belasta förvaltningarna med ett stort antal olika miljörelaterade styrdokument, och därför är det lägligt att inarbeta handlingsplanen i miljöprogrammet när det uppdateras nästa gång.

Vidare instämmer vi i kontorets påpekande säkerställandet av om plastprodukter och plastmaterial innehåller farliga ämnen, eller kan återbrukas, är komplicerat. Inte minst vad gäller fastighetsnämnden som förvaltar ett brett bestånd av fastigheter från olika epoker och där underhåll av dess fastigheter och återvinning i samband med detta kan medföra särskilda komplikationer.

Stockholms stad är en stor och komplex organisation, och komplexiteten ökar med att många av stadens kärnverksamheter drivs av upphandlade företag. En fråga vi ställer oss är hur vi garanterar att upphandlade verksamheter lever upp till planens ambitionsnivå? Detta kräver väldigt mycket uppmärksamhet vid upphandlingar, en aktiv avtalsförvaltning och många arbetstimmar för uppföljning. Slutsatsen är att även denna styrning skulle underlättas och effektiviseras av att bedriva flera verksamheter i egen regi.

Socialnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Karin Gustafsson m.fl. (S) enligt följande.

Stockholm ställs inför nya utmaningar i en allt varmare och blötare värld. Vi välkomnar stadens handlingsplan för klimatanpassning, men beklagar att den har blivit försenad. Handlingsplanen skulle tagits fram år 2020 och implementerats år 2021.

Ett ökat arbete behövs när det kommer till klimatanpassning, i både stort och smått. Under år 2021 såg vi flera exempel på extrema översvämningar i Sverige och Europa. Staden måste ha en god beredskap för allvarliga krissituationer på grund av extremväder. Även mindre insatser är viktiga för stockholmarnas livskvalitet, så som skugga och vattenfontäner vid lekplatser och torg. Handlingsplanen är efterlängtd.

Särskilt uttalande gjordes av Alexandra Mattsson Åkerström m.fl. (V) enligt följande.

Vänsterpartiet välkomnar förvaltningens förslag för handlingsplan för hållbar plastanvändning. Problematiken med plast är lika viktig som komplex och behöver ett systematiskt helhetsgrepp, vilket planen också tar. Planen har en tydlig struktur med en strategi och följande handlingsplan som inkluderar både allmänna förhållningssätt och konkreta aktiviteter på kortare och längre sikt. Den omfattar hela kedjan från inköp till användning och avfallshantering. Det är också tydligt vilka nämnder och styrelser ska vara ansvariga för varje del av handlingsplanen.

Vi instämmer med kontorsremissinstanserna som har påpekat att implementeringen av planen behöver resurssättas. Den behöver även förankras i hela organisationen. Ansvar för att säkra tillräckliga resurser för plastarbetet ligger hos den styrande majoriteten, och varje förvaltning bör utse ansvariga tjänstepersoner som ska se till att planen blir implementerad. Det har även uttryckts oro för att belasta förvaltningarna med ett stort antal olika miljörelaterade styrdokument, och därför är det lägligt att inarbeta handlingsplanen i miljöprogrammet när det uppdateras nästa gång.

Stockholms stad är en stor och komplex organisation, och komplexiteten ökar med att många av stadens kärnverksamheter drivs av upphandlade företag. Hur garanterar man att upphandlade äldreboenden, förskolor, friskolor och andra verksamheter lever upp till planens ambitionsnivå? Det kräver väldigt mycket uppmärksamhet vid upphandlingar, en aktiv avtalsförvaltning och många arbetstimmar för uppföljning. Slutsatsen är att även denna styrning skulle underlättas och effektiviseras av att bedriva flera verksamheter i egen regi.

Avslutningsvis beklagar vi att den styrande majoriteten duckar för frågan om mikroplaster från vägtrafiken, den överlägset största källan av mikroplaster. Frågan ingår varken i handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast där den bäst skulle höra hemma eller i den aktuella planen.

Ersätтарыttrande gjordes av Anna Rantala Bonnier (Fi) enligt följande.

Ersättaren Anna Rantala Bonnier (Fi) instämde i det särskilda uttalandet från Vänsterpartiet.

Trafiknämnden

Särskilt uttalande gjordes av Rikard Warlenius m.fl. (V) och Jan Valeskog m.fl. (S) enligt följande.

Vi välkomnar Miljöförvaltningens förslag till handlingsplan för hållbar plastanvändning samt Trafikkontorets svar på kommunstyrelsens remiss. Problematiken med plast är lika viktig som komplex och behöver ett systematiskt helhetsgrepp, vilket planen också tar. Planen har en tydlig struktur med en strategi och följande handlingsplan som inkluderar både allmänna förhållningssätt och konkreta aktiviteter på kortare och längre sikt. Den omfattar hela kedjan från inköp till användning och avfallshantering. Det är också tydligt vilka nämnder och styrelser som ska vara ansvariga för varje del av handlingsplanen.

Vi instämmer med kontorsremissinstanserna som har påpekat att implementeringen av planen behöver resurssättas. Den behöver även förankras i hela organisationen. Ansvar för att säkra tillräckliga resurser för plastarbetet ligger hos den styrande majoriteten, och varje förvaltning bör utse ansvariga tjänstepersoner som ska se till att planen blir implementerad. Det har även uttryckts oro för att belasta förvaltningarna

med ett stort antal olika miljörelaterade styrdokument, och därför är det lägligt att inarbeta handlingsplanen i miljöprogrammet när det uppdateras nästa gång.

Stockholms stad är en stor och komplex organisation, och komplexiteten ökar med att många av stadens kärnverksamheter drivs av upphandlade företag. Hur garanterar man att upphandlade äldreboenden, förskolor, friskolor och andra verksamheter lever upp till planens ambitionsnivå? Det kräver väldigt mycket uppmärksamhet vid upphandlingar, en aktiv avtalsförvaltning och många arbetstimmar för uppföljning. Slutsatsen är att även denna styrning skulle underlättas och effektiviseras av att bedriva flera verksamheter i egen regi.

Avslutningsvis beklagar vi att den styrande majoriteten duckar för frågan om mikroplaster från vägtrafiken, den överlägset största källan av mikroplaster. Frågan ingår varken i handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast där den bäst skulle höra hemma eller i den aktuella planen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed m.fl. (V) enligt följande.

Vänsterpartiet välkomnar förvaltningens förslag för handlingsplan för hållbar plastanvändning. Problematiken med plast är lika viktig som komplex och behöver ett systematiskt helhetsgrepp, vilket planen också tar. Planen har en tydlig struktur med en strategi och följande handlingsplan som inkluderar både allmänna förhållningssätt och konkreta aktiviteter på kortare och längre sikt. Den omfattar hela kedjan från inköp till användning och avfallshantering. Det är också tydligt vilka nämnder och styrelser ska vara ansvariga för varje del av handlingsplanen.

Vi instämmer med kontorsremissinstanserna som har påpekat att implementeringen av planen behöver resurssättas. Den behöver även förankras i hela organisationen. Ansvar för att säkra tillräckliga resurser för plastarbetet ligger hos den styrande majoriteten, och varje förvaltning bör utse ansvariga tjänstepersoner som ska se till att planen blir implementerad. Det har även uttryckts oro för att belasta förvaltningarna med ett stort antal olika miljörelaterade styrdokument, och därför är det lägligt att inarbeta handlingsplanen i miljöprogrammet när det uppdateras nästa gång.

Stockholms stad är en stor och komplex organisation, och komplexiteten ökar med att många av stadens kärnverksamheter drivs av upphandlade företag. Hur garanterar man att upphandlade äldreboenden, förskolor, friskolor och andra verksamheter lever upp till planens ambitionsnivå? Det kräver väldigt mycket uppmärksamhet vid upphandlingar, en aktiv avtalsförvaltning och många arbetstimmar för uppföljning. Slutsatsen är att även denna styrning skulle underlättas och effektiviseras av att bedriva flera verksamheter i egen regi.

Avslutningsvis beklagar vi att den styrande majoriteten duckar för frågan om mikroplaster från vägtrafiken, den överlägset största källan av mikroplaster. Frågan

ingår varken i handlingsplanen för minskad spridning av mikroplast där den bäst skulle höra hemma eller i den aktuella planen.